

دانتبال

آرمغانِ حجاز

۱۳۳۲

امیر حمزہ شہنشاہی

د علامه اقبال ح

د

ارمنغان حجاز

پښتو ترجمه

له

امير حمزه شنوارى

اقبال اكيديمى كراچى

په وساطت

د پښتو اكيديمى پېښور يونيورسټى

سلسلہ مطبوعات اقبال اکیڈمی - پاکستان کراچی

نومبر ۱۹۶۳	—	—	روسے حل
۱۰۰۰ (یوزر)	—	—	تعداد
۱۰ (لس روپی)	—	—	قیمت

پہ اہتمام د خیال بخاری
پہ شاہین پرنٹنگ پریس پبلسور کینے چاپ شو

پیر زنگو

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نحمدہ و نصلی علی رسولہ الکریم - اما بعد

د علامہ اقبال د ژوند غتہ آرزو دا وہ چہ دے
 د خپل ژوند د حجاز پہ پاکہ زمکہ خپل خالق ته
 اوسپاری - د دہ د کلام پہ تنہ بودہ کینے دہ دا آرزو پہ
 رنگ رنگ، ولے پیرو اثرنا کو تھکو کینے شکارہ کپے دہ -
 ذات باری تعالیٰ او د ذات مصطفوی صلعم سرہ د دہ
 ژورے مینے د دہ پہ دے آرزو کینے یو داسے سوز پیدا
 کپے دے چہ هر ژوندے زرہ چہ د دغہ سوز تپ ته
 مخامخ شی نو مینہ پکینے خوبش او کپی - او د دغہ پاکے
 زمکے د لیدو او پہ هغے کینے د مریدو آرزو پکینے پیدا
 شی - او چہ شه وخت یو داسے ژوندے زرہ لرونکے دا
 وآوری چہ :

ہوا هو ایسی کہ ہندوستان سے اے اقبال
 آڑا کے مسجھ کو غبار رہ حجاز کرے

(ب)

او یا دا ؤلولی چہ:

ہست شانِ رحمت گیتی نواز
آرزو دارم کہ میرم در حجاز

او یا:

خاکِ یثرب از دو عالم خوشتر است
اے خنک شہرے کہ آنجا دلبر است

او یا:

بہ مصطفیٰ (ص) برساں خویش را کہ دینِ ہمہ اوست
اگر بہ او نہ رسیدی تمام بولہبی است
نو د حجاز د لیدو د مینے اورے لیونے کسری - د اقبال
رحمة اللہ علیہ عشقِ مصطفوی صلعم د دہ د ژوند پہ روستو
ورخوشپو کبیسے دے حد تہ رسیدلے وو او د ذات
مصطفوی صلعم سرہ ئے ہغہ تعلق پیدا شوے وو چہ ہغہ د
دہ د دغہ دور پہ کلام کبیسے داسے نعرہ اووہلہ چہ :

گردِ تو گردد حریم کائنات
از تو خواہم یک نگاہ التفات

او :

ذکر و فکر و علم و عرفانم توئی
کشتی و دریا و طوفانم توئی

(ج)

او په آخر کښه د دے نعرے کیفیت دے ته اور سیدو
چه په ارمغان حجاز کښه دے د "لا موجود الا الله"،
په حقیقت داسه آگاه شو چه بیاسه د رسول اکرم صلعم
مینه په هر شه را او غوریده - وائی :

تو فرمودی ره بطحا گر قتم وگر نه جز تو ما را منزلت نیست
او بیا د عشق انتها دے ته اور سیده چه ووهے وے :

جز این چیزه نمی دایم ز جبریل
که او یک جوهر آئینه تست

دا چغه او سورے ژوندے زړه لرونکے بے خوده کړی -

ولے د اقبال په قسمت کښه د لیونی عشق
دا چغه لیک وے - د حجاز سره دے غرقه مینه لرونکی
په دے خپل دنیاوی ژوند کښه حجاز په خپلو جسمانی
سترگو او نه لیدے شو - او چه کوم سوغات به ده پخپله
د حان سره حضرت مصطفی صلی الله علیه وسلم ته پیش کوو
ده د دغه سوغات د ورلو آرزو په حان د حجاز، تور لحد
ته د حان سره یوره - ع اے بسا آرزو که خاک شده -

ارمغان حجاز د علامه د وفات نه شپږ
میاشتے روستو په دے شکل کښه په کال ۱۹۳۸ء کښه
په اول حل چاپ شو - د حجاز دا سوغات خو علامه رح
پخپله دربار نبوی صلعم ته او نه رسولے شو خو د فارسی او
آردو لوستونکو دا سوغات په شو شو کړته او په ډیره

(د)

مینہ او اخلاص هر کال تر دغه دربارہ اورسوو او رسوی۔
تر ننه دا کتاب اوہ (۷) حُلہ چاپ شو او زرگونہ نسخے ئے
د عاشقان رسول صلعم لاسونو ته اورسیدے او بے شمارہ
عقیدتمند د دے زہ لپرزوونکو چغو بہ برکت د ایمان پہ
نور روشانہ شوی دی او چہ تر شو دا دنیا قائمہ ده د
اقبال ارمغان حجاجز بہ تل د ژوندو زړونو د پارہ د
عشق نبوی صلعم پہ رنپا د منور کیدو باعثہ کیری۔

د عشق رسول صلعم جذبے د پیرو عارفانو،
صوفیانو او ژوندی زہ لرونکو عالمانو او شاعرانو کلام
له دوامی ژوند ورکړے دے۔ حکیم سنائی رحمۃ اللہ علیہ،
عارف جاسی رح، مرشد رومی رح او شیخ عطارج قول
د دغه عشق پہ اور کښے وریته وو۔ اقبال د دے ټولو
عارفانو، صوفیانو او بزرگانو د عشق د جذبے اثر د خپلے
مینے او عقیدت پہ اظہار کښے حائے کړیدے۔ زہ خاکم بدھن
شہ بہ زہ یم او شہ بہ د عشق مصطفوی صلعم د ذکر پہ
سلسلہ کښے د خپل جان ذکر ہم راوړم۔ ولے پہ پیسره
عاجزی بہ زہ د اقبال رح یوه رباعی ذکر کړم چہ د
کوسے د لوستو تاب راوړل د ما غوندي ډیر کم نصیب
کیری۔ ولے د رحمۃ اللعلمین صلعم تصور کله کله ما کښے
هم دومره جذبہ پیدا کړی چہ زہ ئے د لوستو جرأت او کړم
ما ته په دے کښے د انسانی عاجزے، انکسار او تسلیم
گناه یو داسے اظہار ښکاری چہ زہ هم د خپلو گناہونو د
بار لاندے کله کله دا سوال او کړے شم :

تو غنی از هر دو عالم من فقیر
روز محشر عذیر هائے من پذیر

ون حسابم را تو بینی نا گزیر
از نگاه مصطفیٰ (ص) پنہاں بگر

ارمغان حجاز د پستو ژبے پہ جامہ کبیرے
لوستونکو تہ وړاندے کول زمونږ د اقبال د کتابونو د
ترجمے د سلسلے څلورم کوشش دے۔ د دے ترجمہ
کوونکے امیر حمزہ شنواری دے۔ او نظر ثانی پرے
بناغلی میاں تقویم الحق کاکا خیل کرے ده۔ مترجم او
نظر ثانی کوونکے دواړه ښه فاضلان دی۔ او د ارمغان حجاز
په ترجمه او تصحیح کبیرے دواړو په ډیره مینه او
اخلاص ځان کپولے دے۔ او زما دا پوخ یقین دے چه
لوستونکی به د اصل د خوند یو ډیره غټه برخه په دے
ترجمه کبیرے بیا موسیٰ - څخه مے نه جوړیږی چه دا
اووایم چه ترجمه اصل ته دومره نزدے ده چه لکه ترجمه
نه وی۔

د اکیسایمی غړو هم په ډیره مینه او اخلاص د
دے ترجمے تکے تکے کتلے او اړولے را اړولے دے۔ او
د مترجم او نظر ثانی کوونکی د مینه او اخلاص کوشش
سره د دوئی کوشش هم شامل دے۔

زه د دے ټولو ښاغلیو شکرگذار ضرور یم ولے
د شکرگذارے نه زیات زما د زړه نه د دوئی په حق کبیرے
ډیره مخلصانه دعا را ولاړیږی۔ او اکثر دا وایم چه
الله تعالیٰ د د پستو دا سوغات په خپل کرم او رحم د
اقبال رح سوغات سره زمونږ د طرفه هم قبول کړی۔

د ارمغان حجاز په عقیات او مینه لوستلو کښه
 یو عجیبه اثر دے۔ که د لوستونکی محرک هر څه وی
 خو د دے سوغات نوعیت داسے دے چه لوستونکے د هر
 څه نه بے خبره کړی۔ او دے حان د علامه اقبال ملگرے
 او گنړی او په کومه مینه او جذبہ چه علامه مرحوم دا
 سوغات د رحمہ اللعہین صلعم په دربار کښه وړاندے
 کوی، لوستونکے ورسره هم په دغه ډله کښه روستو ولاړ
 وی۔ په پښتو ژبه کښه چه دا سوغات څه وخت پیش
 کیری نو د دے پیش کوونکو باریابی به خواصا کیری۔
 زما دا دعا ده چه الله تعالی د د ارمغان حجاز په پښتو
 ژبه کښه پیش کوونکو زړه او دماغ د رسول اکرم
 صلی الله علیه وسلم په مینه سنور کړی۔ او زموږ دا سوغات
 هم د ارمغان سره قبول کړی۔

د ارمغان حجاز په حقله زه حان د هیخ قسم
 فصلے تبصرے اهل نه کنرم۔ ولے د علامه اقبال د
 کلام، فکر او ژوند دا روستے یادگار دے او په دے
 کښه چه په کومه جذبہ علامه د عشق نبوی صلعم اظہار
 کړے دے او د ”لا موجود الا الله“ اقرار او اعلان ئے
 په کومه واضحہ الفاظو کښه کړے دے هغه په لوستونکی
 کښه داسے حکمه جذبہ پیدا کړی چه د هغه فکر او قلب
 بے د الله نه د بل هیخ څیز قائله نه وی۔ یعنی د
 ’وحدت الوجود‘ هغه ټولے پردے په دے سوغات کښه
 لوتے دی۔ ځکه د دے اثر دومره ژور دے۔

علاہ وائی :

(ز)

اگر خواہی خدا را فاش بینی
خودی را فاش تر دیدن بیاموز

بیا وائی :

چسان مؤمن کند پوشیدہ را فاش
ز لا موجود الا اللہ دریاب

ارمغان حجاز د علامہ د تول عمر او فکر خلاصہ
دہ - نو عشق رسول صلعم پکشیے خپل کمال ته رسیدلے
دے - حکمہ چہ د علامہ د عمر د پخیدو سرہ د دہ د
عشق رسول صلعم جذبہ ہم ډیره زیاتہ پخہ او مکملہ
شوہ - دے وائی :

تو فرمودی رہ بطحا گرفتہم
و گر نہ جزو تو ما را منزلی نیست
جز این چیزے نہ مے دایم ز جبریل
کہ او یک جوهر آئینہ تست

د حدیث عشق دا بے باکانہ بیان لکہ چہ ما عرض او کړو
پہ مکمل انداز کشیے ہم پہ ارمغان حجاز کشیے موندے
شی - د علامہ اقبال د فکر، فلسفے او تعلیماتو ټوله خلاصہ
پہ دے سوغات کشیے راغونلہ شوے دہ - د اللہ پاک،
رسول صلی اللہ علیہ وسلم او خودی، موازنہ عقل و دل،
جبر و اختیار، تقدیر و تدبیر، صدق و یقین، مکان و لامکان،
فوق البشر، ملوکیت، خلافت، فقر، تعلیم، موت و حیات،
دختران ملت او نور داسے ډیر سرخطونو لاندے علامہ
خپل عقائد او تعلیمات پہ ډیره قوی او بلیغہ طریقہ پہ
دے سوغات کشیے راوړی دی -

(خ)

دیکښې شک نشته چه رمز او کنایه د شعر
بلاغت او کمال کنړلې شی او د رمزيه شاعرۍ دغه کمال
په ارمغان حجاجز کښې ډیر زیات ښکاره ده - ارمغان
کښې د علامه په کلام کښې د تصوف او فلسفې کلون
دومره نزدې ده چه کله کله خو سرې دا وای چه
کورې دا وینا د ابن عربی ده که د رومی یا جامی -
او په ارمغان کښې دغه غزلی غوندې کیفیت ډیر کم
ده کوم چه په پیام مشرق، بال جبریل، بانگ درا،
یا زبور عجم کښې ښکاریږي - ولې په ارمغان کښې
تصوف او فلسفه د عشق رسول صلعم نه تپ د لاندې
بالکل یو ښکاریږي - ځکه په ارمغان حجاجز کښې داسه
مستی ده چه هر ژوندې زړه پرې بې خوده شی -

اقبال د ذات مصطفوی صلعم په دې پیشکش
کښې هره څېره ډیر په وضاحت او صفائی سره کړې ده -
دوستانو ته وای چه د هغوی نظر ډیر لښه ده او دوئی
ما غزل خوان غوندې کنړي - او علامه مسلمانانو
بادشاهانو او امیرانو ته هم دا تلقین کړې ده چه دوئی
ده په خپل ژوند کښې د رسول صلی الله علیه وسلم سره
ریښتنې مینه پیدا کړي - دلته د علامه د وحدت الوجود،
عقیدې ته اشاره کول ضروری شان ښکاری - وجه -
ده چه علامه د خپل ژوند په روستنې حصه کښې د
وحدت الوجود قائله شوې وو - د دې طبیعت خو د وخته
تصوف ته مائله وو - او هم په ارمغان حجاجز کښې وای :
میجو از من کلام عارفانه که من دارم سرشت عاشقانه

(ط)

ظاہرہ دہ چہ سرشت خو بدلیبری نہ - نو د عمر د تیریدو
او غور و فکر سرہ سرہ دا عاشقانه سرشت ہم لا زیات پوخ
شو - او آخر دہ د مرگ نہ لبرہ مودہ مخکنیہ صفا د دے
عقیدے اظہار دغسے او کرو چہ :

چساں مؤسن کنسہ پوشیدہ را فاش
ز لا موجود الا الله در یاب

ما د دے کیفیت ذکر حُککہ او کرو چہ پہ ارمغان حجاز
کسے اقبال د 'وحدت الوجود'، تعلیم پہ خوا و شا اولس (۱۷)
رباعیاتو کسے پیش کرے دے - د 'وحدت الوجود' د
مسئلے مفصل بحث زما مدعا نہ دہ - خو پہ ارمغان کسے
اقبال د 'وحدت الوجود'، پہ حقلہ خیلہ عقیدہ پہ داسے واضعہ
الفاظو کسے بنکارہ کرے دہ چہ کہ اشارہ ورتہ او نہ شی
نو د هغه د عقائدو او تعلیماتو د تہولو نہ اہمہ حصہ بہ
زما پہ دے شو تہکو کسے ہہو د یاد نہ وتے شان بنکاری
او لوستونکی بہ پہ دے وینا کسے حق بجانب وی چہ ما د
علامہ د یو بنیادی عقیدے نہ بیخی صرف نظر کرے دے -
حُککہ نو ما د کتاب د پیژندکلو د لیک پہ وخت کسے
دغہ ذکر ضروری او کنرو -

د اکیڈمی د ہر نوی شائع کیدونکی کتاب سرہ
د پیژندکلو پہ طور یو شو مخہ تورول زما عادت
کسرزدلے دے - او عادت خو دویم فطرت شی نو کہ زہ
د ارمغان حجاز د پیژندکلو د لیک پہ دوران کسے
غواہم ہم چہ دغہ عادت پریردم نو د قلم نہ مے بے ساختہ

(ی)

ضرور د شکرگزاری او لوستونکو ته خواست او د هغوئی
د پاره د دعا الفاظ را دوپیری - د ارمغان سره خو د ټولو
نه زیات موزونیت یو مخلصانه دعا لری چه زما د لوریه ئے
زه سرور کونین رسول اکرم صلی الله علیه وسلم په خدمت کسبے
دے سوغات سره ذات باری تعالی ته پیش کرم - الله تعالی
په قرآن کریم کسبے د دعا غوښتو امر کړے دے او د
هغه د جواب لوظ ئے هم کړیدے - د 'فادعونی استجب لکم،
هم دغه تفسیر دے - نو دے سره دا خبره، وینا به هم
بے حایه نه وی چه د دعا الفاظ چه په اوچت آواز د یو
بنیادم د زړه د کومی نه را اوزی او دے ئے په خپل
غوږ واوری نو د دغه الفاظو په ده پخپله هم ډیر ژور اثر
کیری - الله تعالی په دعا، زاری او خواست ډیر زیات ښه
کنزری او وائی تاسو غواړئ - زه به جواب در کوم، - جواب
چه هر څه وی دا د هغه رحمت، حکمت او کرم او د
بنیادم د اخلاص پورے ده - خو کوم سوغات چه د هغه
محبوب رسول صلعم ته وړاندے کیری د هغه سره به د
عتیقت ژورتیا خامخا داسے وی چه الله تعالی به هغه ته
د رحم و کرم او عفو او مینے په نظر کوری - زه که د
علامه د دے مقدس سوغات سره خپله عاجزانه دعا یو حائے
کرمه او دا زاری او کرمه چه "اے باری تعالی ته د
خپل محبوب رسول محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم په خاطر
زمونږ دا دعا قبوله کړے چه ته ملت اسلامیة د دے
جوگه کړے چه ستا دین ټول بنی نوع انسان ته وړاندے
کړی او د دنیا ټول مخلوق د امن او سلامتیا د لمنے
لاندے را ولی،، نو زما یقین دے چه هر لوستونکے به ما

(ک)

سرہ پہ دے دعا کینے ملگرے وی۔ زما ہم تل دغه آرزو
وہ، ده او تر مرگه پورے به وی۔ زما دا پوخ یقین دے
چه د بنی نوع انسان د دے بد حال او تنگسیا ہم دغه
علاج دے۔ بل ہیخ نہ دے۔ زہ دا هر حه چه وایم کہ
نن نہ وی نو صبا به وی خو یو اُحل به د دنیا د پچاوی
لاره ہم د اسلام پہ تعلیماتو بیسا موندے شی بل پہ ہیخ نہ۔

د ارمغان حجاز د ترجمے، تصحیح او نظر ثانی
او چاپ پہ کار کینے د اکیہیمی غرو مشتاق احمد،
سیف الرحمان سید او میاں سناءالدین چه کوم اخلاص کرے
او پہ کوم عقیدت لے دا کتاب تیار کرے دے زہ د دوئی
د کار مننه کوم او د شاہین چاپ خانے د کار کوونکو
ہم ہیر شکر گزاریم چه هغوئی پہ ہیر اخلاص او مینہ
د ارمغان حجاز دا شو پانرے چاپ کرے دی۔

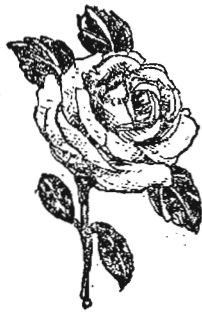
والسلام

مولانا عبدالقادر

ڈائرکٹر د پبلیکیشنز اکیہیمی

پیشور یونیورسٹی

نومبر ۱۹۶۴

د حق پہ حضور کہنے

بنہ ہغمہ چہ بے تویسے مسافرت کا

کم قبول چہ د یارانو نصیحت کا

زہہ روشانہ د ہغمہ پہ سوی آہ کپہ

ورک د سلو کالو غم پہ یو ساعت کا

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

د حق پہ حضور کسبے

(۱)

یو نئے ورو، زمونیر بے دلو زرونہ لارو

د لمبے غونڈے مپہ، سوی خونہ لارو

راشہ یو لحظہ پہ عامو کسبے ورکھ شہ

چہ خاصانو کپرو خالی جامونہ لارو

چہ خبرے مے د نشت او شتو کیدلے

ما له شرمہ شونہے کمے پرانستلے

د ژوندو سرو سجده کہ پیژندے شی

له سجده به مے انداز د کار اخلے

زما زرهٔ په کشالو د جهان بند دے

د هغه نظر پروینو نه بلند دے

په دوزخ کښے یوه وړانه کوشه ورکړه

دا کافر د حد نه زیات خلوت پسند دے

دا خہ شور دے چہ راحی لہ آب و کله

عشق تہ پینن شول د یو زہ نہ سل مشکله

قرارے د یو نفس پہ ما حرام دے

رحم بسویہ سربکار سے دے لہ دلہ

دا جہان لہ خانہ چا دے راویستلے

بیا لہ چا جلوے نے حسن خلولے

ما تہ وائے چہ خان زغورہ لہ شیطانہ

راتہ وایسہ چہ ہغہ دے چا روزلے

دا زما آزاد زړگے په پیچ و تاب دے

چه په برخه مے عتاب دے که خطاب دے؟

نه شم زړه د ابلیس هم آزاره ولے

په دے یو نیمه کناه کینے مے ثواب دے

آم عمرو! وار دے واروو په بله

تا د بڼی ډډے سړی کړل محروم شله؟

دا که رسم د دوستی وی نو دا جام او

صراحی دے د حرم په دیوال اوله

”حان لیدونکی، پہ خپل زړه کښے بندپوان دی

همه درد دی خو ناخوښی په درمان دی

تہ له ما شه سجده غواړے چه شاهان خو

له غه کلیو خراج نه غواړی چه وران دی

خُم په داسے لار چه نه لری منزل

کرم تخم چه ئے هیڅ نښته حاصل

له غمونو مے ډار نه کیری خو کوره

هغه غم نه چه، د زړه نه وی قابل

زما مئے د دے تنگجامو نہ ساتھ

دا پاخہ شراب د خامو نہ ساتھ

لرے بیے د اور سپرغی دی لہ نیستانہ

د خاصانو شے د عامو نہ ساتھ

پہ طلب کنیے نشتہ ستا دا کراؤ نہ

نہ دا داغ او نہ دا سوئے او نہ دردونہ

ہم پہ دے لہ لا مکان او تبتیدمہ

ہلتہ نشتہ دا د نیمے شیے آہونہ

ہنگامہ ورکپہ زما نہ دے جہان تہ

نوے رنگ ورکپہ دے سزکے دے آسمان تہ

بل آدم زما د خاورو نہ پیدا کپہ

مرکے ورکپہ دے غلام د سود او زیان تہ

جہان لا پیر د تیرو دے پہ آفتاب

ہر صواب ئے سراسر دے نا صواب

چہ دے خاورے تہ ترشو بہ ورکویے تہ

د آدم د پاکے وینے رنگ و آب

زہ غلام یمہ غلام ستا د رضا یم

خان بہ بے ستا لہ بنودلے لار نہ بیایم

ولے تہ کہ ما ناپوہہ تہ او وائے

چہ تہ خسر تہ تازی اووایہ نہ وایم

—————

(۳)

پہ سینہ کئیے زہ لرم خو بے سرور دے

لپہ خاورو کئیے مے سوئے شتہ دے نہ نور دے

را نہ وائے خلہ، چہ بار دے پہ ما بانداے

دا ثواب زما د سونح چہ بے حضور دے

شہ قصہ بہ کرم د دین او د وطن

چہ پہ جار کولے نہ شہ دا سخن

چہ خفہ نہ شے ہم ستا د بے مہرئی نہ

دھرمسال مے پخوانے کرو بیبا مسکن

نن پہ بناد کنبے د فرنگک چہ مسلمان دے

د خپل زره تر لاس کولو کار ئے کمران دے

چہ د غیر پہ در وی تہیت ہنہ تندی کنبے

سجود چرتہ د بوذر (رض) او د سلمان (رض) دے

زہ خواہش د ہنغہ، نہ د دے جہان کرم

دا مے بس دہ چہ دے پوئے پہ راز د خان کرم

یو سجدہ را چہ لہ سوز او لہ مستی ئے

پہ گاہا باندے سر سزکہ او آسمان کرم

وایہ شہ غوارے لہ داسے تن آسایہ

چہ کوم باد راغلو اوچت ئے کرم، لہ خایہ

نن سحر مے پہ سجدہ کینے "جاوید"، اولید

پہ سحر ئے کسپہ سبام زما زیبا یہ

هغه ٿام ته در نه غوارم فراخی

چه ٿے سپور او بے یقینہ دے فقھی

ما دا تحریرہ ناشونے اولیدلے

دریغہ نہ وے زیریدلے، الہی!

ستا نظر عتاب آلود بہ وی تر شو

دا بتان 'حاضر موجود، بہ وی تر شو

د خایل اولاد پہ دغہ بت خانہ کنبے

نمک خوره د نرود بہ وی تر شو

ہنہ تیر سرور بہ بیسا راجی کہ نہ ؟

چہ نسیم بہ د بطحا راجی کہ نہ ؟

بس تر سرہ شو ژوندون د دے فقیر

چہ بہ بل د راز دانا راجی کہ نہ ؟

کہ چرے ہنہ دانا راجی د راز

ورتہ اورسوہ دا سوے آواز

چہ ضمیر د امتونو پاکوونکے

یا کلیم وی یا حکیم وی نے نواز

تسول دولت مے یو زرگے دے درد آشنا

پسہ قسمت مے یو فریاد دے نارسا

ریدی گل ولا زما پہ تلی بنہ دے

چہ ہم چپ دے ہم د ویسو پسہ ژرا

---

(۵)

ہیش خبر نہ دے د چا د زرہ پہ ورنہ

نہ سینہ کنبے د غمونو پہ پالنے

ما خپل روح پہ ہغہ خاورو کنبے ”پو“ کپے

چہ نئے نہ زدہ بے خورنے بے مردنہ

زرہ زما دے لہ کواکله تہتیدلے

شتہ ظاہر خود معسو نہ دے نتلے

بہ لہ ما دے، د درکاه ہغہ رتہلے

چہ نئے حق لیدلے، ما دے اوریدلے

جبرائیل دے شہ خبر د ہاؤ ہو نہ

بیا خبر شہ دے مقام د جستجو نہ !

کرہ تپوس د خوار بندہ نہ چہ خبر دے

د خورو او د ترخو، د آرزو نہ !

شپہ د دغہ انجمن مے بنائستہ کپہ
 لکہ مہہ مے پہ کگردش ویلے تنہ کپہ
 قصہ ستا د تغافل او بے نیازی وہ
 خولہ سینچہ نہ ئے ما ”سپکہ پبہ“ کپہ !

داسے دور بہ فلک نہ وی لیدلے
 چہ ئے زرہ د جبرائیل ہم وی ریلے
 خنکہ شکلے دیر ئے جور کپو چہ مومن د
 عبادت حُضے کافر دے زیریدلے

(۶)

کپرہ عطا سوز د خسرو شور د روسی

راکپرہ صدق او اخلاص د سنائی

بندگئی کئیے دے دا ہسے یم خوبش شوے

وا بہ نہ خلم کہہ را او بچہسے خدائی

---

(۷)

فاکہ مست او کفد اغوستے مسلمان دے

جبرائیل ؑ لہ کارونو پریشان دے

راشہ نقش د یسو بل ملت بنا کپرہ

دا خو پیتھے بہ اووو د دے جہان دے

بل ملت چہ کار تہ مخہ کاندی کار کا

بل ملت چہ لہ تراخو خواہہ اظہار کا

چہ بہ دے یوہ وینا نہ راضی کییری

دوہ عالمہ پاس بہ خیلے اوہہ بار کا

ہغہ قام چہ لالہ ورد د زبان کا

نیمے شہے نہ را پیدا سحر خندان کا

نمر وی پوہہ بہ منزل د دہ د لارے

شکے ریک تری نہ جارو د کھکشان کا

دے پہ واک د ثو نامردو ستا جھان

دی کسان ئے د ناکسو بندیوان

ھنرند ئے پہ کارگر کبے خوری ٹانونہ

چہ ئے عیش پہ غوبنو اوکری ثو کنجیان

پیر تہ داسے یو مرید فاقہ مست اووے

چہ لوئے خدائے زما لہ حالہ خبر ثحہ دے

د شارک نہ ھم نزدے دے ھغہ مونیر تہ

خو د کیلے نہ پیر مونیر تہ نزدے نہ دے!

(۹)

پہ بل پول دا وطن د ہندوستان دے

پہ بل طورئے ہم مزکہ ہم آسمان دے

تہ پنچہ وختہ نمونج، مہ غوارہ لہ ما نہ

د سریو د صف کیداو کار خو کران دے!

چہ محکوم شو خود فروشہ مسلمان دے

پہ جادو کنبے کیر د کوش او د چشمان دے

پلے مو سستے محکومئی کرلے دا ہسے

یو دروند پیتے راتہ دین آئین قرآن دے!

لیرہ اوکیرہ اندازہ د سود و زیان

د جنت غوندے ہمیش کیرہ دا جہان !

کورے نہ چہ مونیر لہ خاورے زیریدلیو

خومرہ بنکلے بنائستہ کیر ! دا خاکدان

تہ خو پوئے تے چہ ژوندون جاودان خہ دے

خو پوئے تہ تے چہ سرکے ناکھان خہ دے !

ستا اوقات بہ پرے یوہ لحظہ کم نہ شی

کہ زہ ہم شم جاودانہ، نقصان خہ دے؟

آخر حجر چہ دے بودا جوان شی

بہا تادیر بہ دم چہ کوم یو وی عیان شی

ما چہ خیل بیکلی بادار (ع) تہ رسوا نہ کرے

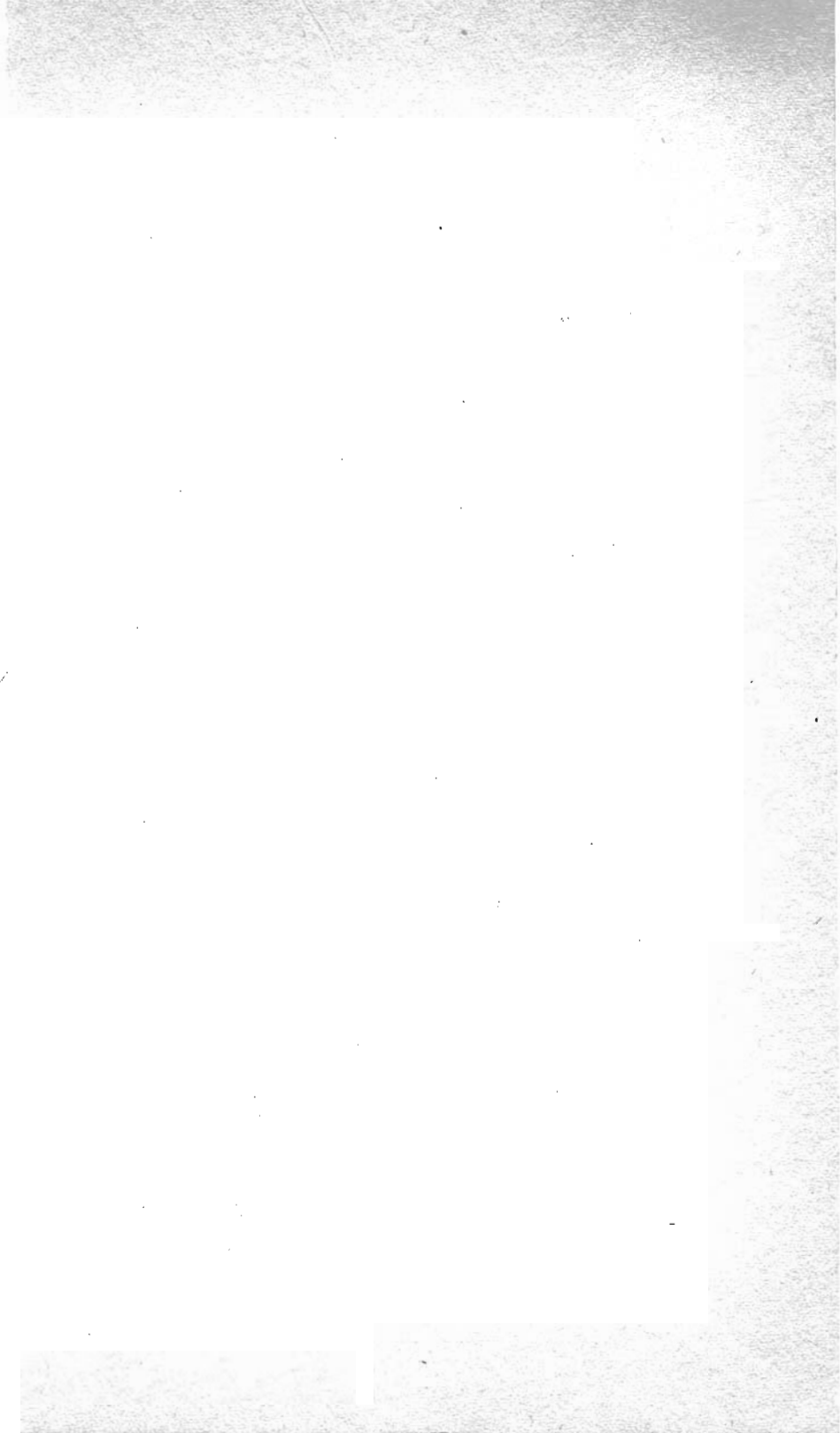
د ہغوئی نہ دے حساب زما پنہان شی

تن ضعیف خو روح زما دے بہ رفتار

ہغہ بنار تہ چہ بطحا ئے دہ بہ لار

تہ ہم دلشہ د خاصانو سرہ عیش کرے

زہ روان یم تر منزل د بیکلی یار

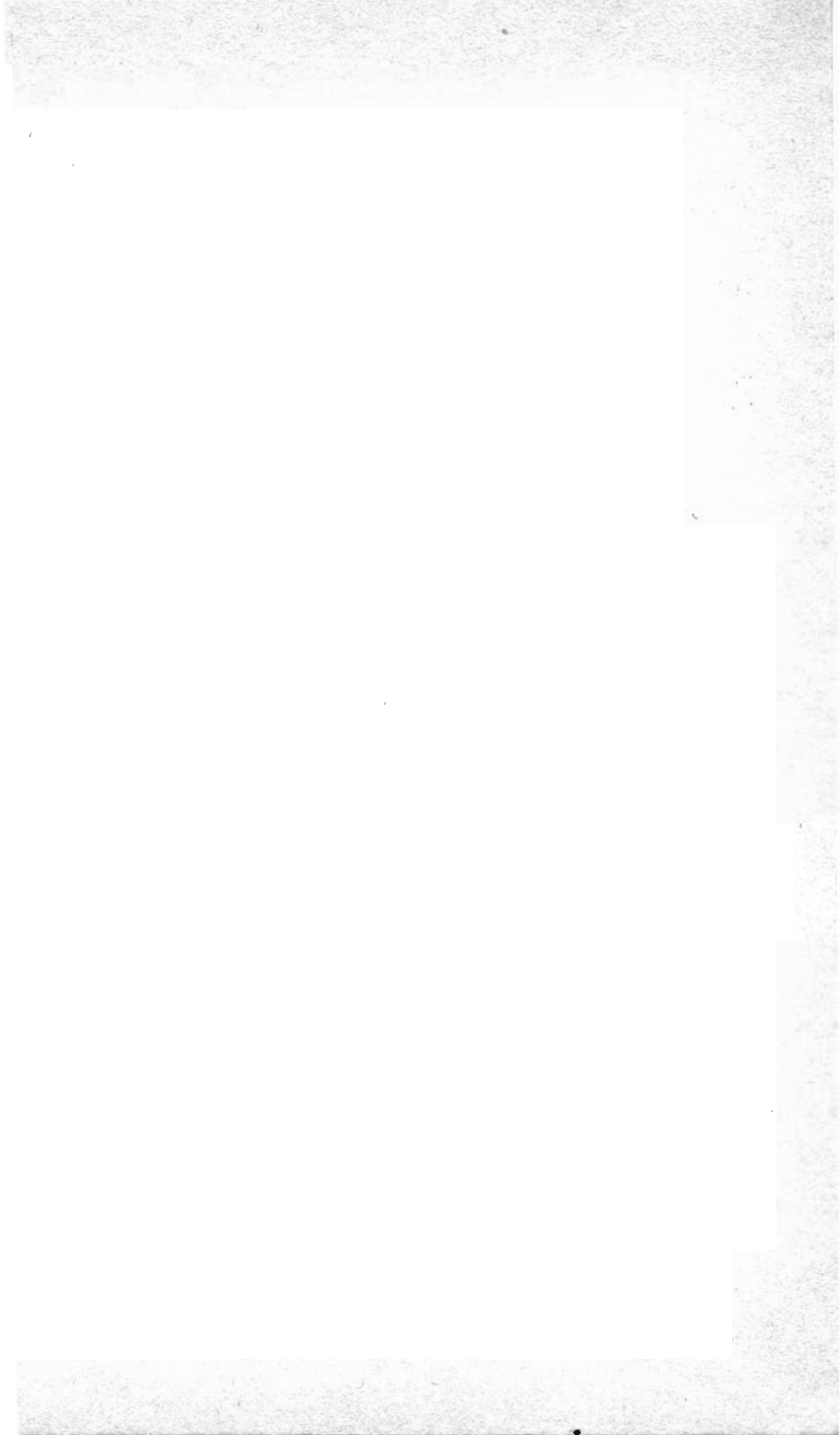
د رسالت پہ حضور گہنے

نازک لہ عرشہ حائے د ادب لاندے تر فلک شتہ

ساہ ورکی شی جنید (رض) او بایزید (رض) چہ دلته راشی

(عزت بخاری)

د رسالت پہ حضور کنبیے

(۱)

”اے خیمہ کنبیے ناستہ لہ خیمے نہ شہ بہر

پورتہ کاروانیان شو او را مخکنبیے شو رہبر (۱)“

عقل کجاوہ پہ مخکنبیے نہ بوزی عاجز شو

اوس مے قیزے خیلے کپے دزرہ پہ لاس کنبیے ور!

---

(۱) داد منو چہری شعر دے

ما په نظرونو کښې ساته جوهر د زړه

سومه یشیدم پر قیدم لرو بر د زړه

اوتبتیدم زه د کلی ښار له هواکانو

پرا مے نستو باد د بادئ ته ور د زړه

خدائے خبر د چا جلو مے شهید کړلو دا خوار

نه مے شته د زړه نصیب کښې یو لحظه قرار

بو مے تلو صحرا ته هلمه لا زیاتی غمزن شو

لاړو د چینې په خوا کښې اوژیدو زار

مه کوه تپوس د جلوہ مستو د کاروان
 لاس ئے دے اخستے له اسبابه د جهان
 زره ئے د جرس د آوازونو هسه شور کړی
 گویا کښه چپه دی د نسیم چه نیستان !

ما په بوډا خان د یثرب لاره وه نیولے
 مسته نغمه وایم د مزه عاشقانه
 خنکه چه مرغان د بادئ وختی ماښام
 الوزی د اونسو سر کښه گوری آشیانه

عام نے کنساہونہ کپرو د مہنے مستی عام

کپرو نے ہر دلیل د پختگانو راتہ خام

زہ پہ حجازی آہنگ کشے خپلے نغمے وایم

”ہغہ چہ وروسی قطرہ نے کلہ کپہ پہ جام“

خہ تپوس کوے لہ مقاماتو د نوا

کم خلقی خبر دی چہ خہ وایمہ لہ چا؟

خپل اسباب سے خور کر لو پہ دے خورہ بیدیا کئیے

خان تہ چہ خلوت کئیے خپلہ یم نغمہ سرا

اویئے تہ مے وے سحر چہ رو رو قدم واخلہ

سور دے خوار خستہ دے او کمزورے او بوہا

داسے مستانہ قدم ئے واخلست تہ بہ وائے

چا ورتہ ریشم دی غورولی پہ صحرا

پرے ئے رده مہار ساروانہ! بے مہارہ بنہ دہ

دا ہم پہ زرگی زما او تا غوندے بینا دہ

زہ ئے د قدم د دے چپو نہ معلوموسہ

دا لکہ زما د زرہ جادو کئیے مبتلا دہ

تورے سترکے ئے دکے دی د اوبنکو له قطرو

زره مے سوزوی د نیمے شیے په اسویلو

هغه سره شراب چه زما زره ئے سره لمبه کړو

دا راووری د نظرونو له چپو

---

(۴)

سخ د هغه چولی چه په هغه کبیسے کاروانونه

اولی کجاوے په مخه وائی درودونه

پدی سر په سجاده چه د هغه په کرمه شکه

سبزی پرے تندی خوچه پرے جور شی مجراونه

ٹھنگہ بنہ صحرا دہ، ہر ماہنام لے سحر خند دے

شپہ دہ پکشیے لنہہ ورح، اوردہ ٹومرہ لے خونند دے

پام کسہ قدم پرے بانندے رو بدہ لارویہ!

دلته ہر بیخرے لکہ زہ، ہسے دردمند دے

---

(۷)

دا عجمی شوک دے چہ امیر دے د کاروان

نہ لری آہنگ لے د سرود، عربی شان

داسے نغمہ کاندی چہ د ہغے لہ مہبتہ

بخ تہتر بہ او پائی انسان پہ بیابان

حائے نئے د منزل عشق او مستی ده چه په تله دے

کوره شو مره اور په آب و گل کبیره د هغه دے

سمه د هر چا د زړه سره د ده نوا ده

حکله چه په هر کو گل کبیره توک د ده له زړه دے

---

(۶)

غم زما چه پت دے بے وینا نه هم عیان دے

دا که چرے را مے شی په ژبه، یو داستان دے

لاره تاؤ راتاو ده، لاروے بے دمه، سترے

مره نئے ده ډیوه په مخکبیره شپه ده حق حیران دے

پورتہ کپل سپرلی گل لالہ پہ بیابان
 بنخے شوے خیمے پہ صحراء جمع شو یاران
 زہ چہ خان تہ ناست یمہ بس خویش یمہ پہ دے کنبے
 بنہ د ولے غارہ چہ راحی لہ کہستان

---

(۷)

کلہ مے اشعار د عراقی شی پہ زبان
 کلہ د جامی وینا مے اور بل کسری پہ خان
 شو کہہ د عربو لہ آہنگہ خبر نہ یم
 بیا ہم زہ شریک یم پہ نغمہ کنبے د ساروان

غم د لاروی سره خوبنی کړه کله ډیره

چغه د فریاد ئے د جنون نه کړه ورتیره

واؤره اے ساروانه په اوږده لاره روان شه

سوے د جدائی مے لا سوا کړه را برسیره

---

(۸)

راشه یاره مونږ چه سره اوژاږو زار زار

دواړه یو وژلی یو جلومے د یوه یار

راشه چه دوه دوه د زړه خبرے سره اوکړو

اوسپو بیا سترکے په پښو باندے د بادار(ص)

کمہ مقرر د حکیمانو شوہ بہا
 کرہ نئے و نادان تہ مستانہ جلوہ عطا
 سومرہ خوش بختی دہ، شنگہ شکلی زندگی دہ
 کرہ نئے یو درویش تہ دروازہ د سلطان وا !

دا ہمہ جہان مے دے د تن پہ لراو بر کسبے
 شتہ دے ہم ہوا د لا مکان زما پہ سر کسبے
 زہ چہ کوم ساعت د دغہ لورہ بامہ تیر شوم
 پریوت لکہ سگرد، چہ مے الوت وو پہ وزر کسبے۔

بنکاری دے کسٹی کبے زسانی جاودانی
 خیزی ئے لہ خاورو بے صورتہ معانی
 دلتہ خوا پہ خوا دی حکیمان او کلیمان
 حکہ چہ شوک نہ وائی بیخی ”لن ترانی“

---

(۹)

ہغہ مسلمان چہ دے فقیر خو کجکلاہ
 ووخی د سینے نہ ئے ہر دم چہ سوے آہ
 ژاہی ئے زرکے! خو نہ وی پوئے چہ ولے ژاہی؟
 یا رسول اللہ یوہ نگاہ یوہ نگاہ!

تاؤ زما پہ زرہ کئیے دے د تا د سوز لہ غمہ

دا زما نوا خو یو تاثیر دے ستا لہ دمہ

ژاپمہ پہ دے چہ پہ وطن د ہندوستان کئیے

وومے نہ لید داسے بندہ ستا چہ وی محرمہ

شپے لہ د ہند د غلامانو سحر نشتہ !

نہر د پارہ نشتہ، پہ دے لارہ کڈر نشتہ !

او کرہ لہ پہ مونہر باندے نظر چہ پہ مشرق کئیے

بل مسلمان داسے بے آسے او کمتر نشتہ !

شہ بہ درتہ وایم لہ ہغہ فقیر دردمنده

ہغہ مسلمان چہ دے پہ ختہ ارجمندہ

پاک پروردگار دے سخت جانہ ساتندوئے شہ

بہکتہ را پریوتے دے لہ لوئے بامہ بلندہ

حال ئے درتہ زہ ثرنکہ اووایم پہ خولہ

تا تہ خو ثرکنند زما ظاہر دے ہم مے زہ

بس دغہ روداد ئے دے د دؤو سوو کالونو

زہ لکہ کنندہ د یو قصاب لرمہ زہ

لا خو دا فلک پہ کارۂ ٲول پہ خرام دے

حکۂ دا کاروان لا لرے لرے لہ مقام دے

حال بہ د دے قام د بے نظمئ درتہ شہ وایم

تہ ٲخپاہ وینے دا سلت چہ بے امام دے

وینہ کسے کرسی ہغہ وروسئ ئے نہ بنکاریری

حکۂ ئے پہ شرو کسے لالہ نہ زرغونیری

تش د تورے تیکے ئے بہ شانے د کیہٹی دے

طاخ کسے د وران کورے کتاب ایسے دے زرییری!

خپل زړه چه هغه په رنگ او بوئی کښې گرفتار کړ

تش د ذوق او شوق نه د آرزو په یو وار کړ

حکمه پیژندلې نه شی اوس غیر د شابازانو

غور چه آموخته ئې خپل د ماشی په ښکار کړ

بیرته و هغه ته دروازه نه شوه د زړه

و په کښې خودی خو پیدا شوه و له خه

غیر نه د تکبیر ئې که ضمیر کورم تش پروت دے

حکمه د هغه حرم د ذکر، ولویده

خیرے گریوان، ژوند ئے بے د فکر له کنه نه

خدا ئے زده بے ارمانه به خه واخلی له ژوندو نه

مرگ ئے په نصیب کښه دے، یو سوړنیمگره مرگ

هغه مسلمان چه کوی ژوند بے الله هو نه

حق هغه ته وزکره چه مسکین دے او اسیر دے

مرگ ئے غیرت زر نه قبلوی شو که فقیر دے

ور د میخانے ئے دے هغه ته پوره کړه

مر مسلمان دے ملک کښه د تندے نه زهیر دے

یو حُل ئے بیا هغه خاوره خته كره سپیڅلے

جوره ئے دنیا كره بیا په زړه كښے خلیدلے

تیزه ده هوا، د ده لمن لكه نخلیل ده

غم ئے د دیوے كوه سلکیو ده نیولے

غیر ئے په خلوت كښے دے د ژوند ناوے سنباله

سیل ئے په مقام كښے د نیستی له بده حاله

دا كښهكار ښخ قبر كښے پروت دے له مرگه

دے نكیر منكر ئے له كجرچے او درمساله

نہ شکاری ہغہ تہ، خنگہ نور، چرتہ سرور دے
 نہ تے پہ کوکل کئیے ہغہ زرہ، چہ ناصبور دے
 خدائے د د ہغہ امت ساگرے او یاور شی
 سرکے تے چہ د دے نہ دے، چہ زرہ تے بے حضور دے

کوئل د سامان او بیسا لہ سرکہ نا مجرمہ!
 ویرے نہ د سرکہ پہ رپندی د سرکہ تر دمہ؟
 ما تے پہ توکر توکر سینہ کئیے زرہ او نہ لید
 ساہ تے لنہہ کنلہہ او لہزان د سرکہ لہ غمہ

دا ملوکیت دے سراسر بنیبنہ بازی

نہ دے ترے پہ امن کنبے رومی نہ حجازی

غم بیانونمہ د یارانو ستا حضور کنبے

ٹککھ چہ پہ داسے وخت کنبے شی دلنوازی

تن د مسلمان راتہ معلوم دے پائدار دے

ختہ ئے مضبوطہ دہ کلبوت ئے استوار دے

داسے ئے د سترگو نہ ہونبیار طیب تہ بنکاری

روح ئے د خودئی تن کنبے کمزورے رعشہ دار دے

تیمت لیمہ مسلم دے ہم لہ دے چہ بے کلاہ دے

دین ئے سر او فقر ئے عبارت لہ خانقاہ دے

پوئے ئے چہ زمونیر، میراث شہ دے پہ دنیا کبھی

کند خو داسے کند چہ لہ اسبابہ د بادشاہ دے

شہ بہ ئے تپوس رانہ کوئے چہ پہ شہ شان دے

مزکہ ئے بے خونده لکہ خنکہ ئے آسمان دے

اوس ہغہ مارغہ تہ، چہ ساتھ دے پہ اینحرو

حان لہ دیوے دانے لہون پہ صحرا کمران دے

خُندنه بِنکاره مے کپره هغه ته زندگى

راز مے د ”صبا“، کپرو او د ”زن“، ورته جلى

ويلے شى د روح اسرار د دے نه زيات په سپينه

دے عيجم ته ورکړے که ته نطق - عربى

هر خو مسلمان که بے لښکره بے سپاه دے

او کوره ضمير ئے، چه ضمير د يو بادشاه دے

بيا که خپل مقام ورته عطا دوئم کورت شى

شته دے په جمال کښے ئے جلال چه بے پناه دے

وے زہے قصے ہمہ د شیخ چہ خزانہ وہ

کوم ئے چہ کلام وو نو کمان او افسانہ وہ

لا خو ئے تر اوسہ دے اسلام زنار تر غارہ

دا بہ ئے بامبر وو دا حرم چہ مُبت خانہ وہ!

خنکہ پہ بل طور لا دینی دغہ جہان کپرو

روح ئے د آثارو د بدن ءُخنے بیان کپرو

بس لہ ہغہ فقرہ چہ عطا د وہ صدیق (رض) تہ

بہ بہ وی کہ دا سئین پہ تن دے پہ سوران کپرو

رنگ او بوئے حرم، لہ درمسال اخلی عیان دے

بت زمونیر سپین ریرے پریشان ویبنتہ حیران دے

نہ موسیٰ زمونیر د تور بختانو پہ ککوکل کنبے

هغه زرہ، رویشان چہ پہ انوارو د ارمان دے

کلہ پہ مسجد کنبے صف پہ صف چہ فقیران شول

تہول شهنشاہان د دوئی لہ لاس حیرے کریوان شول

مہ چہ هغه اور شو چہ ٹے بل وو پہ سینو کنبے

یسا پہ دربارونو کنبے رانیکے مسلمانان شول!

نن مسلمانان دی پہ خپل مینح کښے جنګیدلی

ټولو د دوئی نقشونه زړونو کښے ساتلی

ژاری که شوک خبیته تبتوی له جماعته

خپله هم له هغه جماعته تبتیدلی

مونږه چه شو خوش په سجده، بل ته بے الله نه

شو لکه د کبر ئے دربار کښے نغمه خوانه

وژارم د چا نه، له خپل حسانه کله نن یم

حکه چه مونږ خپله قابل نه وو ستا له شانه

تش چہ نن پہ لاس د میکشانو کسیرے ایاغ دے

حککہ چہ ساقی مو پہ محفل کسیرے پہ فراغ دے

زہ د دغے آہ سائندہ کرمہ پہ سینہ کسیرے

حککہ چہ لوکے تے لہ ہغے روشن چراغ دے!

تسے صراحی دی د خانقاہ لہ میسو بارے

ہم روان مکتب دے دوئیم حل پہ تللے لارے

لارمہ خفہ د شاعرانو د مجلسہ

مہرے نغمے تے ووخی د شپیلی نہ خوارے زارے

زہ پہ ہر وطن کئیے مسافر یم مسلمان یم
 کار سے د دے خاورو پہ دنیا نشتہ روان یم
 یم پہ پیچ و تاب کئیے کہ ہر نحو یم بے طاقتہ
 حُککہ چہ مخ شوے غیر اللہ سرہ پہ حُان یم

ستا راکری پر چہ وُو پہ ہغے الوتمہ
 زہ خپلو نغمو کئیے سوزیدسہ پریدسہ
 ہغہ مسلمان چہ سرک ترے ویرہ کری ریبیری
 چرتہ سے او نہ لید، پہ جہان او کرزیدسہ

خدا ئے تہ یوہ شپہہ داسے پہ زار اوژریدسہ

ولے خواروزار دی پہ دنیا مسلمانان

بیرتہ آواز راغلو چہ خبر نئے؟ دا قوم

زرونہ خو لری، زرونو کئیے نئے لری جانان!

نئے وایم زما ہغہ دہب جلال چہ تیر شو

سود ئے شرح اوس نئے لری دغہ حال چہ تیر شو

سرہ شوہ دوہ صدئی کئیے، وہ دیوہ چہ ہرے سینہ کئیے

وار د تیرو راغلو خود، ہغہ جمال چہ تیرشو

کرو چہ حفاظت ئے د حرم معمار د دیر دے

سرے دے یقین، او ہم نظر ئے اوس پہ غیر دے

بنہ ئے د انداز نہ د نظر معلومیدے شی

سکت ترے ناآسیدہ دے، اسباب چہ کومد خیر دے

لیر خو لہ دے سوزہ د فقیر چہ رہ نشین دے

ورکپہ ورلہ تہ ہغہ ضمیر چہ آتشین دے

زرہ ئے کپہ روینانہ ہم رنرا ئے بائیدونکے

تہ لہ ہغہ آسہ، چہ زیرون ئے لہ یقین دے

پریوزم کلہ، کلہ ستا نہ شمعہ پہ غورزنک

خنکہ تو یوم وینہ، بے تورو بے تفتنگ

او کپہ یو نظر د التفات، د باملہ سرہ

جکہ چہ یم خیلے زمانے سرہ پہ جنک

ما لہ کوشہ یوازے خان آہ و نالہ سبہ

حم چہ مدینے تہ بے کاروانہ بے جوپہ سبہ

چرتہ مدرسه چرتہ د شوق میخانہ وایہ

ما لہ بہ دا وی، کہ د ہر حہ نہ ہغہ سبہ؟

زہ لے پہ خورہ خورہ فضا کنبے والو تم
 پر مے شو لواندہ، د بارانی وریح، پہ نم
 ما چہ تمامی حرم راغونہ کپو پہ ضمیر کنبے
 او مے وے ہغہ، چہ وو ضمیر کنبے د حرم!

ہیچا مے غور کنبینہ بنو پہ راز او پہ بیان
 نہ مے چا پہ شاخ کپہ خرما خوبہ، نہ پہ خوان
 اے د آستونو مشرہ! داد د تا نہ غوارم
 دے یارانو اوشمیرلم زہ یو غزلخوان

شعر نہ ما خپلہ رضا پورے تیرے

غوتہ سے د تار د معانی دہ پرانستلے

تش پہ دے امید چہ کہ اکسیر ئے عاشقی کا

س حُککہ د دغو مفلسانو سے کپرو ویلے

تا وے چہ وینا کپہ لہ ژوندہ د دوام

غور و تہ د مری رسوہ د ژوند پیغام

دا ناحق شناس کورہ چہ تہ غواہی زما نہ

زہ د سرک تاریخ د یو او بل چہ کرم ارقام

سخ شولو زما له پتہ درده زغفرانی

وینہ زما شاحی له لیمو ارغوانی

غوټه سے خبره په سرئی کنبے شوه چه راغله

تا ته بے وینا مے بشکاره حال دے نهانی

ژبه چه زمونږ د غریبانو ده، نگاه ده

وی چه د خورمن خبره، اوښکے دی یا آه ده

سترگے مے پرانسته دی او شوناهے مے کنهلی

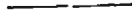
حکه چه په مخله وایه، زمونږ په نزد کنه ده

خان نہ سے خبر کرو، لہ خپل خانہ نامحرم

موسے راسپردو د دہ پہ ختہہ کنبے زمزم

ہغہ کرمہ کرمہ نالہ راکرہ چہ پہ تاؤ ئے

اوسوزؤم بے د دین لہ غمہ ہر یو غم!

بل خہ سے کوکل کنبے بے لوکی د نفس نشتہ

بے د تا د لاسہ زما بل دسترس نشتہ

بیا دا د غمونو قصے اووایمہ چا تہ

نہ پہ سینو کنبے چہ بے تا نہ بل کس نشتہ

دا خوار دردیدلے مسافر شیرین صدا

دا چہ سوزوی ئے پہ خپل تاؤ، خپلہ نوا

تہ خبرئے، شہ لہوی؟ شہ کوری؟ شہ غواری؟

زرہ، چہ وی لہ دواو جہانونو بے پروا!

نم او رنگ بہ ہیچرے او نہ غوارم لہ بادہ

یم چہ زہ شتہمن، د تا د نمر د فیض لہ دادہ

پورتہ مے نظر حی لہ سپورستی او لہ پریوونو

نہ کریمہ لحاظ د چا، خبرہ کریم آزادہ

ہنگہ سمندر کئیے چہ ئے ہیخ غارہ ککودر نشته

بل د عاشقانو بے د خپل زره نہ رہبر نشته

تا وے، حککہ لاره د بطحا سے اونبولہ

او، کئی بے تا نہ سے بل خوا تہ سفر نشته

مه شپه له دره سے، مشتاق ستا د حضور يم

ستا راکړے درد دے ستاله درده ناصبور يم

او فرمايه ما ته، شه چه وائے بے له صبره

حککہ چه زه دوه سوه فرسنگه له دے دور يم!

زره سے د فرنگ پہ بنائستاؤ اوبیاللو

تاؤ د بت خانے د بنکلیو ویلے ویلے کپلو

زہ لہ خپلہ ٹانہ تر دے حدہ بیکانہ ووم

خپل خان سے چہ اولیدلو نہ سے پیژندلو

ما پیالہ د میٹو د مغرب چہ اونوشلہ

درد د سر سے واخست، پچیل سر قسم، پچیلہ

کپیناستمہ خوا کپسے د نیکانو فیرنگیانو

ما ہسے بے سوزہ، بلہ ورع او نہ لیدلہ

زۀ فقير چه شه غوارسه، غوارم ئے له تا نه

اوريبۀ په پانړه د وښو مے، زړۀ د غـر

راکړل څور د سر، راته سبق د حکيمانو

حکۀ چه زۀ لوئے په ترتيب يم د نظر

زۀ نه د صوفي خوا کښے کښينم نه د ملا

نه خو ښۀ پوهيږے چه نه هغه يم نه دا

اوليکه الله زما د زړۀ په تخته باندے

هم به ځان څرکند اووينم هم هغه صفا

زرہ د ملاتش دے پہ زرگی کبے ئے غم نشته

اوج نظر ئے سترکو کبے غریبی خو غم نشته

حکھ زہ د دہ لہ مدرسے او تبتیللم

نشته دے، د دہ د حجاز ریگ کبے زمزم نشته

ناست چہ پہ ممبر وی هر کلام ئے لشہدار دے

حکھ در حخه د کتابونو یو انبار دے

ما لہ شرمہ ہیخ او نئ وئیل ستا پہ حضور کبے

دے لہ خانہ پت دے او موئر تولو تہ اشکار دے

زرہ لہ خاوندانودزرہ، دہ کہ ما وکیلے ؟

بیا خبر د شوق ورلرہ ، دہ کہ ما راورلے ؟

مونرہ یو دوہ غشی پہ ترکش د دین کئیے دواہ

مینح دکل زیسری اوواہ، دہ، کہ ما ویشتلے ؟

زہ پہ خپل محفل کئیے مسافر او بے نوا یم

اوواہ دا خپلے کرانے سختے چا تہ وایم

ویرہ مے لہ دے دہ چہ پتہ راز بہ مے خرکندشی

خپل زرہ تہ ہم حکمہ خپل غمونہ نہ ورنباہیم

خپل د زړه اختیار مے چا ته ور نه کړو هيڅکله

ما د هر مشکل غوټه پخپله پرانستله

يو کړت که ما په چا تکیه او کړه بے خدايه

پريو تمه زه له خپل مقامه سل سل ځله

نشته لا هغه سوه د ليونټوب زما په سر کښي

لا زما وجود دے هم په هغه شور و شر کښي

لا خو د طوفان د هغه زور نه چه تير شوے

نشته قرارے مے، په سوجونو د کوهسر کښي

لا پہ دغہ خاورو کنبے دننہ پت شرر شتہ

لا مے پہ سینہ کنبے اسویلی د لوئے سحر شتہ

او کمرہ تجلی زما پہ ستر کو چہ اووینے

خو کہ زر بوڈی دہ خو طاقت مے د نظر شتہ

داچہ زہ شہ وینم ترے نظر مے بے نیاز دے

زرہ زما لہ خپلہ پتہ سوزہ پہ کداز دے

زہ او دا بے سوزہ بے اخلاصہ زمانہ شہ؟

دا خو راتہ اووایہ آخر چہ دا شہ راز دے

زہ نے پہ بے سوزہ زمانہ کسے آفریدہ کرم

دک لہ شورہ روح نے، زہ لہ خاورو د میدہ کرم

ژوند نے ہسے راکرو لکہ بیاستہ مے پہ حت کنبے

تہ بہ داسے وائے چہ پہ دار نے کشیدہ کرم

—————

رنگ او بوئی مے گل او لالہ نہ اخلی ہیخ شان

لاو سر زسا شو پہ گوگل کنبے پت ارمان

پت غم مے وینا کنبے نہ خائیری او کہ خائے شی

اووایمہ خہ؟ او چسا تہ نے اوکرمہ بیان

د خاتہ تر پریواتہ زہ خوار او غریب یمہ

حککہ بے نصیبہ چہ لہ ہمنو یارانو یمہ

خپل غمونہ خپل زرہ سرہ وایم خان تہ ناست یم

شہ معصومانہ مسافری غلطوسہ

مات سے د حاضر علم جادو کہو پہ یو وار

پورتہ سے دانہ کہہ جال سے مات کہو تار پہ تار

خداے تہ دہ معلومہ چہ پہ خیر د ابراہیم (ع)

خنکہ بے پرواہ ئے ور درون شومہ پہ نار

سترگو کٔیسے زما چه دا نگاه ده، دا له تا ده

دا رنگ چه حُلا د لا اله ده، دا له تا ده

مخ مے کٔره سحر د من رآنی (۱) سره هم تہ

شپہ مے چه سپورسئی غوندے رنرا ده، دا له تا ده

خپله چه ما او کٔرو د خپل حُان سره قُربت

ستا په نور مے اولید، خپل مقام هغه ساعت

جوړ مے د نوا نه، د سحر کٔرو په دے دیر کٔیسے

حه ټټکلے جهان، یو د مستئی او محبت

(۱) من رآنی تلمیح ده د مشهور حدیث 'من رآنی فقد رآ الله

یعنی چا چه زه او لیدم هغه خدائے اولید۔

شہ پہ دے دنیا کسے یو جنت چہ شہ خرم دے

کرخی پہ ہر شاخ کسے ئے، زما د وینو نم دے

لا خو های و ہوئی د هغه نشتہ پہ نصیب کسے

شوگ چہ لا تر اوسہ منتظر د یو آدم دے

—————

داسے یو حلمے ورلرہ ورکرہ چہ پاکباز وی

مست پہ هغو سیڑ وی چہ کوم ئے خانہ ساز وی

متے ئے مضبوطے وی پہ شانے د حیدر (رض)

زرہ ئے لہ دے دوارو جھانونو بے نیاز وی

جام کسرہ ساقی پورته راشہ زرہ کسرہ زما شاد

سوز د میو زیات کپرہ د شپیلئی د سوز پہ داد

بیا سے پہ سینہ کنیے هغه زرہ کیدہ، را پاشہ

تاؤ چہ کرم پنجه زہ د کاؤس او کیتباد

دا جهان له مینے، مینہ ده ستا د سینے نه

دے سرورے ستا د زرہ میو د چینے نه

بے له دے په حال د جبرائیل شه خبر نه یم

دا چہ یو جوهر دے هغه ستا د آئینے نه

سوز چہ کوم زما دے ہغہ فیض دے ستا لہ دمہ

کور کسبے مے چینے د میؤ دی ستا لہ زمزمہ

ملک د جم زما د درویشیٰ خنے خجیل دے

خکہ چہ اشنا دے زرہ زما، ستا لہ حرمہ

کم مے پہ دے دیر کبے د زرہ بل پورے ترون دے

بیا سرہ د دے ہم د اخیل مقام نہ ستون دے

غواہی نن زما خنے سجدہ چہ ورتہ او کرم

ہغہ خدائے، ہم ہغہ، چہ مات کرمے مے پرون دے

داسے لالہ پورتنہ شہ، زما لہ موتی خاورو

وینہ ئے قطرہ قطرہ شخومہ د لیمہ نہ

دا دلنوازی دہ، کہ ہم دا سوغات قبول کرے

زہ بخو نور شہ نہ لرمہ بے د یوہ زہ نہ

دے بیکالی ملت پہ مخکنیے زہ اوسوزیدمہ

جسورہ کپلہ ما یوہ نوا چہ وئیدمہ

وائی دا ادب چہ کپہ خبرہ مختصرہ

وترھیدم، روغہ سے کپہ، ییا پہ آرام شومہ

ستا قسم د رندو په سپیڅلی طبیعت

ستا قسم زما په اسویلو د محبت

راوله وریح د پسرلی په هغو خاورو

غیږه کښی زما دانه رانیسی په الفت

زړه لرم ورغوی کښی، دلبر او جانان نشته

ډیر لرم سامان خو چرته غل د سامان نشته

اونیسه مقام مے په سینه کښی راشه راشه

ما غوندے دنیا کښی یک تنها مسلمان نشته

ما ورکړو حرم کښې د روسی غوندې اذان

زړه مے له هغه د روح رازونه کپړل په حُمان

کور د فتنه کښې دے، د تیرے زمانے وو

کور د فتنه کښې یمه زه، د دے زمان

خاورو نه زما یو ککستان کپړه را بهر

اوبښکے مے په وینه د لاله کپړه تر بتر

هر شوکه قابل زه د علی (رض) د توره نه یم

تیز را کپړه، د توره د علی (رض) غوندے نظر

ناست چہ پہ ساحل دے مسلمان خوب ورغلے

بجر نہ خجیل آمید لہ خانہ ئے شلیدلے

بے لہ دے حوانمرد فقیر چہ درد ئے دے پہ زرہ کبیرے

پتا ئے چہ زر کرے لکہ غلبیل دے چا لیدلے

چا ہغہ تہ اووئیل چہ بوئی راحی د یار؟

ورکپلو آمید ورسره چا د نوبہار؟

ہغہ پخوانے سوے خود دہ د آہ نہ لارو

بیسا دہہ نیستان تہ چا ورپورے کسرو شرار؟

تہ لہ خپلہ بحرہ مے چینی تہ کوہر راکرہ
 پنکھ مے خورہ پہ غر پہ سمہ پہ صحرا کسرہ
 تا چہ وو راکرے دے طوفان مے زرہ پرانہ نست
 بل یو طوفان راکرہ، زیاتی شور و غوغا راکرہ

اوکورہ جلوت مے، شپیلئی چہ غیرومہ
 کورہ پہ خلوت کئیے چہ خپل زرہ ویلے کومہ
 ما خپلو نیکونو نہ، نکتہ د فقر زدہ کپرہ
 کورہ لہ سلطانہ سومرہ زہ بے پروا شومہ

وَم چه په هر حال کښې خو خوشحال ومه ډیر بڼه وم

ورو مے چه نقاب د هر معنی له مخه، زه وم

مه پښته زما بے قراری، چه په لحظه به زه

ومه د آشنا سره او بل ساعت به نه وم

زه ومه شریک په درد و غم کښې د لاله

نه وم چه مے پتې ضمیر د ژوند کپلو ښکاره

خدائے زده چه د ژوند نکتہ مے چا وته وئیله

حکمه چه تنها وم او سرود مے کرو تنها

ستا پہ نور بہ حُلندہ زہ دا خپلہ نگاہ کرم

خیر چہ بیا پرے زہ دنتہ دہ د مہر و ماہ کرم

کلہ مسلمان چہ خان تہ وایم، اوریبیم

زہ چہ کرائے چارے را پہ زہ د لا الہ کرم

ستا کوخہ کبیرے ما د پارہ سوز د یو نوا بس

دغہ ابتدا رالہ، دغہ انتہا بس

خار شم د ہنہ سپیخلی رند لہ دے جرأتہ

خدائے لہ چہ ئے ووئیل ”ما لہ مصطفیٰ بس“!

(۱۲)

زپہ کپرو هائے و هوئی ما د خپل شوق له برکتہ

هغه چه جاری کاندے چینہ له کانړی بښکتہ

دغه یو ارمان لرم په زړه کښی چه جاوید

واخلي رنگ و بوئی د ستا له عشق او محبتہ

او کوره لیر راشه کجکلا هه فیرنکیان

تہ به وائے نمرونه یا سپوږمیانے دی په حان

بیچ ئے اوساته له دے کافر نظر کوونکو

دا زما د کرمے کرمے وینے ساده جوان

ور کپره لاس چہ پریوتل لہ لادہ بادہ ستیری
 هغو تہ، چہ زرونہ غیر اللہ ترے نُہ دی وپی
 لیر د هغه اور خنے چہ بل زما بہ حان دے
 برخہ د هغو کپره مسلمان چہ دے زو کپرے

---

(۱۳)

تہ ہم واخلمہ مئے د دوست لہ جامہ نا بلدہ
 هغه، چہ د دوست سرہ واصل کپری تر ابدہ
 دا نُہ دہ سجدہ، کہ کسرم جارو عبدالعزیزہ
 خاورے پہ بنپرو د یار، د در نہ حہ دہ بدہ؟

شاه نئے تہ سلطان نئے حجازی او زہ فقیر

یم بے، خو پہ ملک د معانی کئیے یم امیر

کوم جهان زرغون چہ شو د لا الہ له تخمه

راشہ کہ نئے کورے زما غیر کئیے د ضمیر

خوبش بے دارو نہ دی کہ خو زہ یم درد بدلے

او نہ وائے دا چہ یمہ خوار عمر خورلے

لا خو د لیندو د بارہ بنہ پکاریدے شم

غشی د ترکش نہ د ملت یمہ سو بدلے

راشه یو تر بله چه لاس ورکړو سره کله شو

هیره دا دنیا چه سراسر کړو سره کله شو

یو محل په حریم کښی د کوڅی د هغه دوست

سرے اوبښکے د سترگو را بهر کړو سره کله شو

واوره په یو داسے بیابان کښی ستا مقام دے

مخ ئے د ماہنام لکه سحر آئینه فام دے

چرتہ د په خوښه وی خیمه اووه کښینه

بل چا نه طناب غوښتل په دے حائے کښی حرام دے

زہ یم مسلمان، یمہ آزاد لہ ہر مکانہ

زہ یم ترے بھر، کئ وی حلقہ نہہ آسمانہ

ما تہ ٹے سجدہ ہسے را زدہ کپرہ چہ پہ ہغمے

زہ شم پیژندے د ہر یو خدائے بہا آسانہ

بت د فیرنگی نہ بیسکانہ اوسہ ہر دم

لوظ ٹے لہ بہا چہ د اوربشے نہ دے سم

قرض نظر واخلمہ تہ لہ سترکسو د فاروقہ

دے نوی دنیا کبھے بیا زہور واخلمہ قدم

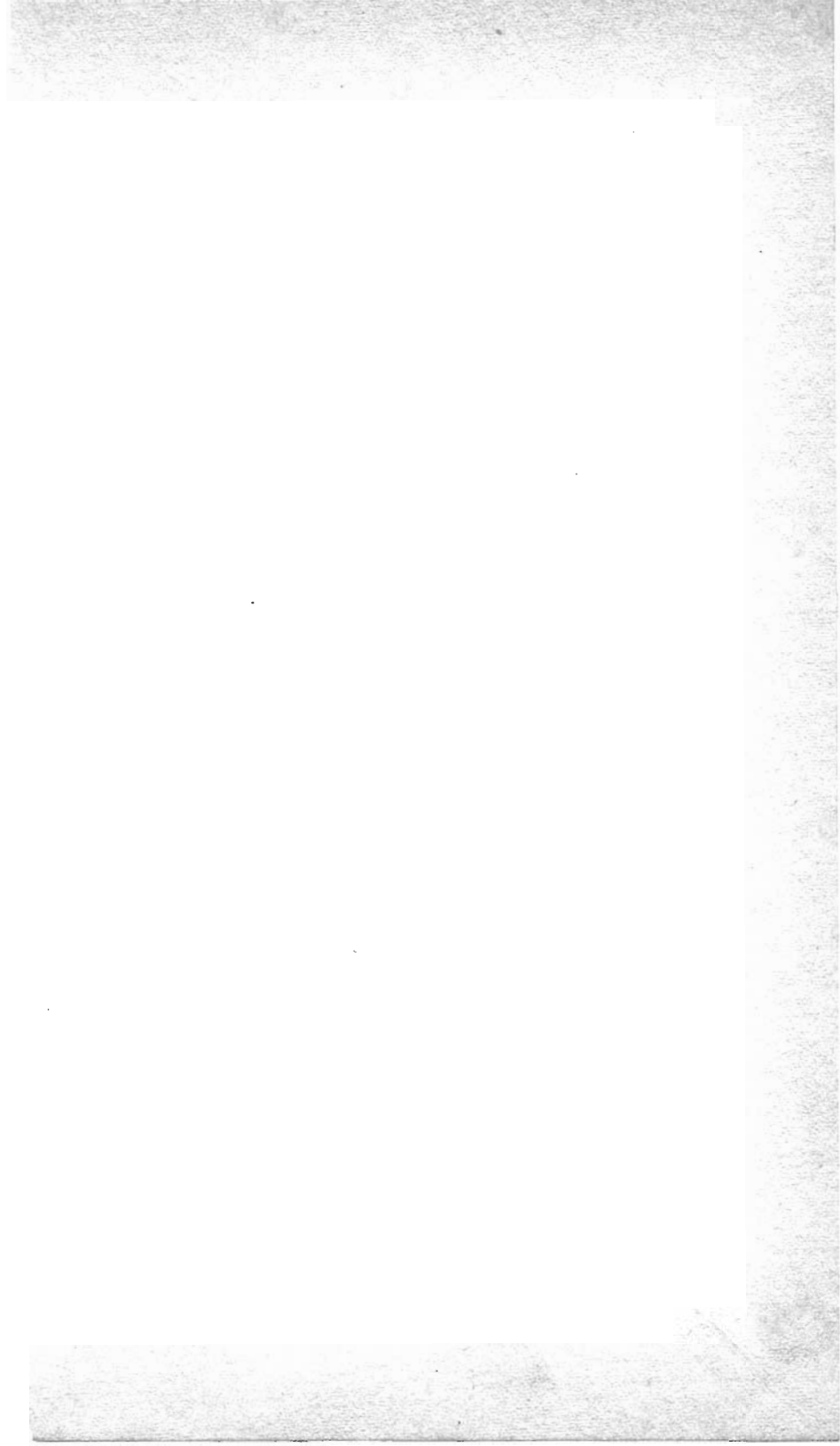
ن ملت پہ حضور کبھیے

مہ غوارہ زما نہ تہ وینا عارفانہ

حککہ چہ لرمہ زہ سرشت عاشقانہ

اوس بہ پہ دے باغ کبھیے درتہ سرے د وینو اوبیکے

اوشیندسہ زہ، لککہ شبنم دانہ دانہ!

د ملت پہ حضور کنبے

(۱)

خداے پورے زرہ اوترہ پہ لار د مصطفیٰ حہ

پاٹھ پہ منزل کنبے د ہلال غوندے صفا حہ

ورو پہ ورو غنیمت پہ فضا کنبے پہ حلال حہ

غوارے خپل مقام کہ تہ پہ دغہ بتخانہ کنبے

خداے پورے زرہ اوترہ پہ لار د مصطفیٰ حہ

موج غونڊے پیدا یمہ لہ خپاہ سمندرہ

حان کنبے پیچیدہ یم لکہ وی چہ مرغارہ

حککہ خو نمرود راتہ دا ہسے پہ غصہ دے

کؤسہ د حرم د جوړو و خواری لہ سرہ

راشہ ساقی راشہ بہ کردش د کرہ جامونہ

کرہ خوارہ لستونپری د پہ دوارہ جہانونہ

راز د حقیقت ئے ظاہر کرے پہ رندانو

حککہ چہ ملا پیژنی کم د دین رازونہ

راشہ ساقی راشہ کپہ نقاب د مخ نہ لرے
 اوٹھخیدے وینے مے لہ ستر کو نہ نادرے
 اوس پہ ہغہ غارہ، چہ شرقی دہ نہ غربی دہ
 وایہ د مقام د ”لا تخف“، (۱) راتہ سندرے

پاتھہ را بھر خیلے سینے نہ خیل تکبیر کپہ
 تہ پہ خیلہ خاورہ باندے طرح خیل اکسیر کپہ
 واخلہ خودی اوئے نیسہ کلکہ، خوشحال ژوہ
 بل تہئے ورنہ کپے پہ خیل لاس کپے د تقدیر کپہ

(۱) د قرآن پاک د دے آیات تلمیح دہ - لَا تَخَفِ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَى

پک چہ لہ خودئی وی مسلمان مرد تمام دے

ور کہ ئے خودی کہ شوہ د خاورو نہ، غلام دے

تہ کہ د متاع د حان، خپل حان کنرے خبر شہ

بے لہ خپلہ خانہ بہ بل چا نظر حرام دے

بہ مسلمانانو چہ خپل حان اوپیژندلو

قدر ئے کوہر غوندے ہر سیند کنبے اوموندلو

بیادے بت خانہ کنبے کہ لہ خپلے خودی تیر شو

ستا بہ سر قسم دے چہ مر کے ئے واخستلو

میخ نہ د تقدیر هغه پردہ مے رایشکودلہ
 مہ شہ نا آمید د مصطفیٰ پہ لارہ زغلہ
 ستا کہ پورے باور نہ وی دا ما چہ درتہ اووے
 اوتہنتہ لہ دینہ، مرگ د کفر در آخلہ!

ترکو تہ ئے پرانستل چہ پورے وو درونہ
 جور ئے د مصریانو بنہ محکم کسرہ بنیادونہ
 تہ ہم د خودی لمن پہ لاس اونیسہ کلکہ
 بے لہ دے ور کیری چا تہ دین او نہ ملکونہ

هر هغه ځو قام چه ټه ږ برباد كړل بهارونه

ده سره جوړيږي الوتلي نكهتونه

شو كه ټه له خاورو ريدي ككله را زرغون شي

خپله د قبا نه ټه الوتلي وي رنگونه

خدا ټه هغه ملت په سردار ټي اونمانخلو

چا چه خپل تقدير پخپلو لاسو اوليكلو

هيڅ ټه سريكار د هغه قامه سره نه وي

خپل ملك ټه دهقان چه بل د پاره او كړلو

زده کپره د رازی خُنے حکمت چه د قرآن دے
 خپل چراغ ئے، بل کپره له چراغہ، چه روښان دے
 بیا سره د دے یوه نکتسه واؤره زما نه
 ژوند، چه پکښه سوز او مستی نه وی، هغه گران دے

---

(۲)

خوډی

چا په لا اله چه د خوډی وهله سر دے
 ده ته حاصل شوی د مرو خاورو نه نظر دے
 مه پریرده لمن د داسه خوان چه ما لیدله
 کیره په کمند کښه ئے سپورمئی ده او هم نمر دے

پورتہ شہ ناپوہہ زرہ آکاه اولتہوہ

تہ خپلو نیکونو غوندے راہ اولتہوہ

پوہ لے چہ خنکہ مومن پتہ رازونہ سپری

د لا " لا موجود، الا الله، " اولتہوہ

زرہ د شتہ منمہ خو داغ نہ لری پنہان

نشتہ پکنیے چرتہ خور او سوے د مسلمان

شہ شی کہ چمن تہ د خودئی د اوبہ ورکریے

تا لہ ہغہ سیندہ، چہ پکنیے نشتہ طوفان

انا الحق

بے لہ حق (تو) نہ، اُخان تہ چہ حق وائی، حق دچا دے؟

شو ک لے چہ قابل د دار او نہ گنری خطا دے

سر وھل لے بنہ دی کہ یو کس ہسے وینا کا

دا تکے کہ غیر وی د یو قام ہغہ روا دے

خیر کہ انا الحق د ہغہ یو ملت نعرہ وی

نم د دہ د وینے نہ چہ ہرہ اونہ شنہ وی

پروت لے پت دننہ یو جمال وی بہ جلال کسے

دا نہہ آسمانہ ہغے یو تہ آئینہ وی

دیر پہ آمتونو کسبے هغه بلند مقام دے

دوارو جهانونو کسبے د هر ملت امام دے

یو لحظه کسبینی نه په آرام، له ”پیدائشده“

شکھ ستومانی او خوب په ده باندے حرام دے (۱)

تن ئے د لمیے غوندے له سوزہ د درون دے

خس غوندے هغه ته دا جهان د چند او چون دے

شرحہ ئے همت د انا الحق شی بنه کولے

او چه وائی ”کن“، ورپسے او کوره ”یکون“ دے

(۱) آیات پاک ته اشاره ده :- لَا تَأْخُذْهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ

الوزی وسعت کینے د آسمان چہ کامل تر وی

گھرخی کہ ہر خوا پچپلہ جالہ ئے نظر وی

ستوری او سپورسئی ئے ہمہ نہبتی وی کمند کینے

لاس کینے ئے تقدیر د زمانے وی باندے بر وی

باغ کینے خود آواز کوی پہ شان د بلبانو

وی چہ پہ راغہ کینے کپری غوتہ د شابازانو

وی ئے چہ امیر پہ بادشاہئی کینے فقیری کا

کار ئے درویشئی کینے کپری فقیر ، د امیرانو

دکه له زرو شرابو نوے بيمانه کړه

لاندې تر فروغ د غر محل او کاشانه کړه

غواړې کۀ له پښاخه د منصور ميوه، نو راشه

رونړه په "لَا غَالِبَ إِلَّا اللَّهُ"، د زړۀ خانه کړه

---

(۴)

صوفی او ملا

تریو راته تندې د مسلا پیکاری دکړو وړو نه

پوست ئے نظر نه شی ییلولې د مغزو نه

هم کۀ زما دا مسلمانی وی چه ئے وینے

بښه کړې که شری مے د کعبے د دروازو نه

خلق د کعبے فیرنگی سبکار کپل ہم د دیر

غیر د خائقاہونو نہ راخیژی د ”لا غیر“

لاہم بیا لہ سرہ مے ملا تہ دا قصہ کپہ

اوئے کپہ دعا چہ ”عاقبت د وی پہ خیر“

اے چہ د صوفی او د ملائے بنددیوانہ

ژوند نہ آخلے ولے لہ حکمت دک، لہ قرآنہ

نور د د قرآن لہ آیتونو شہ کار نشتہ

بے لہ دے چہ ساہ ئے پہ بسین ور کپے آسانہ

حُان تہ اویزانہ آئینہ کپہ لہ قرآنہ

تہ ئے بدل شوے غوندے، اوتبتسه لہ حُانہ

تہ د خپل عمل د پارہ تَلہ حُان تہ کپیردہ

بیا د هغه تیر قیاستونہ جور کپہ حُوانہ

زہ سلام کوم ورتہ صوفی دے کہ ملا

ما تہ را رسولے ئے پیغام د کبریا

دا ده چه تا ویل ئے بہ حیرت کنیے غورزولی

پاک پروردگار او جبرائیل او مصطفیٰ

ذکر د دوزخ کپرو یو واعظ و ته کافر

دے نه زیاته بڼه خبره او کپره یو کافر

هیڅ نه دے خبر هغه غلام له خپله حاله

وائی چه دوزخ د بل په برخه دے بدتر

واوره یو سرید چه خود شناس وو پختنه کاره

اوئې کپره یو پیر ته، شه خبره لشه داره

حان په خپله یو نیمگړی مرگ ته ورسپارل دی

رزق راغونډول د چا له خاورو له مزاره

خپل حوی ته یو پیر خرڅه پوښ اووے برخورداره
 دا نکته ”تعویذ کره د ژوندون، د حان د پاره
 تل اوسه اشنا د زمانے د نمرودانو
 ژوند ابراهیمی ئے بیا له فیضه حنے شماره

---

(۵)

رومی (رح)

تیر تر ستونی ته هغه زاړه شراب کره بیا
 ملک چه د پرویز ئے د یو جام نه ده بها
 بیا د د رومی جلال الدین په تاوده شعر
 کره د زړه کعبه کښی دیوالونه په کله

واخله له پيالے ئے شرابونه لاله رنگه

داسے ئے تاثیر دے چه لعل جوړ کاندے له سنگه

هغه، چه هوسی ته د مزرې زړه ورکويڼه

هغه چه د مالا داغونه وينځي له پلنگه

ما آخسته برخه د هغه له تاب و تبه

شپه شوه زما ورح، د ده د ستوري له سبيه

اوگوره هوسئ ته چه په چول کښې د حرم ده

پريشي چه خندا د امزريانو ئے له لبه

واہ سر تر پایہ سوز و درد د آشنائی
 وصل نئے پوہیری پہ زبان د جدائی
 اخلی د شپیلی نہ نئے جمال د عاشقی
 خیلہ نصیبہ نئے د جلال کبریائی

غوتہ د مشکل ، د دے ناکارہ نئے پرانستلہ
 کرد چہ وو د لارے ترے کیمیا نئے جوہہ کرلہ
 عشق او د مستی سرہ آشنا ہغے شپیلی کریم
 ہغہ، چہ سپیخلی نے نواز اوغیرولہ

وِر زما د زرۂ ءے راتہ بیرتہ هغه آن کړې
 جوړ زما د خاورو ءُخنے هغه یو جهان کړې
 دا د هغه فیض وو چه پیدا مے اعتبار شو
 ءُخان چه را اشنا سپورمئی او ستورو د آسمان کړې

خیال ءُ کړې د ستورو او سپورمئی هم نشینی
 ءُحی نظر ءُ پورته د پریوونو نه بیخی
 خمیل قرار زرۂ یوسه هغه ته ءُ مخکنے کیرده
 وړی په یو نظر چه د پارمے نه رپندی

زده کړه د رومی ځنې رمزونه فقیري

هغه فقیري چه ورته سوزي امیري

وژغوره خپل ځان د هغه فقر و درویشي نه

تا چه و مقام د سرکوزي ته رسوي

لار شان و شوکت د بادارئي چه خودي لاره

فقر ته ئې اوښتيل کارونه د گها

ما دی را پور کړي د رومی له مستو مترکو

واړه لذتونه د مقام کبریا

تاکب نہ ئے زما اُخلند شراب اویساوہ
 حُار شم ترے، داسان ئے چہ زما پرے ولاڑہ
 برخہ لہ ہنغہ اورہ لرم چہ پہ اول کنبے
 زرہ کنبے د رومی چہ سنائی اولکاوہ

(۶)

د فاروق (رض) پیغام

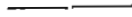
بادہ! د عرب لہ بیابانہ اُسہ غوتہ کسہ
 نیل کنبے د مصریانو را پیدا یوہ چہ کسہ
 پاشہ د فاروق (رض) دغہ پیغام یوسہ فاروق تہ
 حُان کنبے سلطانی فقیری دواہہ ککھ سرہ کسہ

تاج و تخت د فقرہ سرہ، دغہ خلافت دے

سخ شہ چہ لری ئے بے پایانہ ہیر دولت دے

دا فقر چہ ہرے نہ دے حلمیہ بختورہ

مہر شی بے د دے حنے ہیر زر چہ بادشاہت دے

ہر کلہ حوانمرد چہ معرفت پیدا د حان کا

جور بہ بیسا لہ سرہ ہغہ تیر ہنکلے جہان کا

کپری د دہ طواف بہ پہ زرگونو انجمنہ

ہغہ چہ د حان سرہ خلوت شی زرہ روبان کا

بیرتہ پہ اخلاص د زرہ او عقل هر یو ور کرہ

تہ حاصل د هرے میخانے لہ پیر ساغر کرہ

حان کنبے کرہ پیدا ہسے نیاز چہ زرہ روبان کرہ

پاکہ چہ لمن ارے، لستونری خیر دے تر کرہ

سخ د ہغہ قام چہ وی خپل حان تہ رسیدلے

درد نہ د لٹمون وی بے آزامہ تہریدلے

وی لے د آسمان لاندے بریشنا لکہ د تندر

داسے لکہ تیغ چہ وی لہ میانہ راوتلے

یو ترکی مانر کی وئیلہ شہ بنکلے بدلہ
 ستر کے آسمانی او سرہ کونہ ئے حلیدلہ
 وے، کہ چرے کیرہ مے کشتی شی پہ دریاب کئیے
 نہ یم پرے رضا کہ بے طوفانہ او تله

واک د کل جہان زما پہ ختہ کئیے اخپیلے
 شان د اسانت ئے پہ تندی زما لیکلے
 او گورہ درون تہ د لیر، خیر ہغہ جہان کرہ
 تخم ئے پہ زرہ کئیے د فاروق (رض) چہ وو کرلے

هغه شوڪ چہ پوئے وی پہ اسرارو د یقین

کڀری ئے یو ”لیدونکرے“، کہ لیمہ ئے وی دو بین

کڀہ چہ یو حائے کاندے زنرا د دؤو شمعو

مہ کڀہ انڊینہنہ د افتراق د ملڪ او دین

هغه مسلمان چہ خان ئے تیر له امتحان کڀو

جوڙ د خپلے لارے د غبار نہ ئے آسمان کڀو

اوئے ساتھ بنہ کھ لرمے تہ، د شوق بڃری

نمر بہ در نہ جوڙ کاندے کھ خان د هسے شان کڀو

د عرب شاعران

پوئے زما د خوا کړه سندر غاړی د عرب

ما ئے بها کمه کړله لعل چه وو د لب

ما په هغه نور چه مے حاصل کړو له قرآنه

سپین سحر کړو جور د مل اتیاؤ کالو شب

زرونو کښے د خلقو هائے و هوئے را پیدا ما کړو

غر محل مے شمیر* د موټے خاورو په بها کړو

بحر ټک د شور سره حریف په یوه ورح شی

هغه شور و شر چه په سینه کښے مے پیدا کړو

مہ جوڑوہ راشہ نور د بنکلیو صورتونہ
 بے لہ خپل ضمیر، د بل نہ ماخلہ امدادونہ
 تا زما پہ باغ کئیے پر او بال دی پیدا کپری
 ورکپہ مسلمان تہ، کوم چہ تہ لری دردونہ

زرہ مے شتہ پہ تن کئیے او پہ زرہ کئیے مے یو غم شتہ
 لا خو پہ دے اوچہ زرہ سانگہ کئیے شہ نم شتہ
 تہ ہغہ چینہ جاری د خپل ہنر پہ دم کپہ
 حان تہ پتہ د ہر مسلمان وینہ کئیے زمزم شتہ

وی چه مسلمان بنده، د خدائے لری صفات

زره د هغه راز وی د اسرارو نه د ذات

بے د حق له نوره بل په شه جمال لیدے شه

حکمه چه دے اصل کښے ضمیر د کائنات

خاوره کښے ئے بیا کړه پیدا هغه سوز و تاب

اوزیری د شپے نه د هغه چه یو آفتاب

اوغروه داسے یو نوا چه ستا له فیضه

بیرته ور عطا شی هغه ذوق د انقلاب

شه مسلمانى ده؟ غم د زړه پيدا كول دى
 غم كمي د يارانو د پارے په شانے سول دى
 بس چه د ملت د پاره تير شى د خپل حانه
 بيا دوئم كرت "أَنَا الْمَلَّتْ"، نعره وهل دى

هغه چه آگاه شو په اسرارو د خپل حان
 بے له خپلو سترگو، په بل نه ويني جهان
 جوړه په سينه كښے كړه يوه نوا دننه
 بيا نو جوړولے پسرلے شے له خزان

پام ورتہ کوه چہ ستا پہ ختہہ کنیے پراتہ دی

تا تہ ترے حاصل مستی سرور او سوزیدہ دی

وینم ے، خالی سبو د دہ او د هغه دے

پاتے بس شراب پہ صراحی کنیے ستا د زپہ دی

سیزی چہ سینہ دا شپہ د دشت او د کھسار

موج شتہ د اوبو، نہ د مارغہ پکنیے چغار

نہ روہانہ کیری پہ قندیل د راہبانو

تہ خو بنہ پوهیبرے چہ دے نمر ورلہ پکار

بئہ دے دا محراب چہ پہ تندى کئىے ستا نما دے

اونیسہ، معلوم کرہ هغه رگ، چہ د صبا دے

کیرده قدم ما غوندے صحرا کئىے د حرم تہ

شى درتہ معلوم پکئىے وسعت هغه، چہ ستا دے

(۸)

اے د صحرا زویہ!

شول پہ صباوون کئىے چہ روشان در او دشتونه

او کرہ یو مارغہ له یوے سائکے آوازونه

زویہ د صحرا پآخه خیمه کرہ خپله غونپه

ذوق چہ د تک نئ وی شه حاصل وی له ژوندونه

پاک الله عرب چه راھنما کپرو د کاروان
 ءُکھه چه د فقرے په ءُخان او کپرو امتحان
 فقر د هغوئی کټه وی غیور چه غریبان وی
 کپرے شی، کټه هغوئی کپری لاندے باندے ټول جهان

شور په هغو شیو کټے د سحر، د بل صبا دے
 هغه چه روښان په تجایو د سینا دے
 تن او ءُخان محکم ءُے د دشتونو په سیئی
 ءُحک د آمتونو خو د غر او د صحرا دے

ح۔ م خبر ئے تہا.....!

یو حلے آئین بیا د تسلیم او رضا واخلہ

لارہ تہ د صدق و د اخلاص او وفا واخلہ

مہ وایہ چہ شعر مے ”داسے دے ہغسے نہ دے،“

راشہ دا ہوبنیار غوندے جنون خو لہ ما واخلہ

تل پرے ہغہ واہ چمنونہ ویرانہ شی

چرتہ چہ جنون د ہنگامو نہ بیگانہ شی

ہو! لہ ہغہ شورہ چہ مے ککھ کپوپہ دے بنار کنبے

شکاری دا جنون، خو نتیجہ کنبے فرزانہ شی

زہ ورومیے لالہ د پسرئی د چمن یمہ

پرلہ پسے سوزم لہ دے داغ چہ ئے لرمہ

مہ سکورہ بہ کم نظر زما و تنہائی تہ

سل د سگل کاروانہ د خپل خان سرہ لرمہ

داسے یم پریشان لکہ د لارے چہ غبار شی

ہغہ چہ د باد بہ آورہ سور شی بہ قرار شی

خومرہ خوشبختی بہ وی دا، شہ خوشحال بہ ژوند وی

ما نہ رابکارہ کہہ یو غبٹلے شاہ سوار شی

بنہ دے ہغہ قام کہ شو پریشانہ ئے روزگار وی

شی پگنیے پیدا ہسے حوان سرد، چہ پختہ کار وی

راز دے د رازونو نہ د خدا ئے دا پیداوہنت ئے

نہ دہ، چہ ظاہر لہ ہرہ سکرده شاہسوار وی

سوج غوندے ووم زہ پہ خپل دریاب کینے بے قرار

ان چہ پہ ورو ورو شو یو طوفان را پہ اظہار

بل یو بیکلے رنگ بغیر د دے نہ ما او نہ لید

ما پخیلو وینو ئے تصویر کپلو تیار

ڊڪ شي د هغه په يو نظر سره ځمونه
 گور د ارمانونو کښه روان کړي شرابونه
 سم د سمندر سره به دا همه لښتني کا
 دے چه ورته ورکړي بے قيمته طوفانونه

هغه څوک تر لاسه چه جلب د قافلو کا
 شوق به پت اشياؤ کښه، پيدا د تجلو کا
 ټول داسه په ډاگه کړي وکړي د افلاکو
 نهه آسمانونه جوړ پيزار د خپلو پښو کا

ور کره هغه پاک انسان ته ته مبارکی

هغه چه سالار د قافلے اوزیروی

بیا به نو د داسے بختورے مور له غیرے

حار به کریم، خجله به کریم حوره جنتی

زره مے کړی سینه کبیه دا وینا چه یو دلبر شته

مال د په کاله کبیه را پیدا کړه غارت کړ شته

ما ته زنکدن کبیه له اسمانه صدا راغله

ووجه رژیدلله شکوفه ترینه، ثمر شته

خلافت او بادشاہی

خان د مصطفیٰ پہ نور عربو اوسیزلو
 سر د مشرقیانو ئے چراغ اولگولو
 ورکہ کپہ لار هغه خلافت، چہ پہ اول کسے
 چل ئے مسلمان ته د شاہی وراوینیلو

کاندی خلافت پہ مرتبہ ئے گواہی
 ده پہ ما حرامہ، چہ هغه ده بادشاہی
 مکر ورتہ وا ئے کہ جادو، دا بادشہی ده
 حفظ خلافت کپی د ناموس الہی

جنگ چہ شی پیدا د بادشاہی او لہ کلیمہ (ع)

جنگ لہ یو فقیرہ، بے کلاہہ، بے کلیمہ

لو بے د تقدیر دی داسے ہم کییری کٹھ کورے

کلہ کلہ کار د صر صر واخلی لہ نسیمہ

لا خو چہ آدم پہ دے جہان کینے دے غلام دے

کار ٹے دے نیمگرے ہم نظام ٹے واہہ خام دے

یم غلام د فقر، د ہغہ شاہِ دارینو!

ہر ملوکیت چہ د ہغہ پہ دین حرام دے

دے نظر د هغه چه آفت ئے پائیدار دے
 عشق لره، مستی لره، مسلک د دہ معیار دے
 ورکپے شو مقام د عبده، خو کہ پوهیرے
 بس جهان د شوق لره هم دے پروردگار دے

---

(۱۱)

عثمانی ترکی

ترک په خپل وطن کښے دا منم چه نن اسپر دے
 زړه هم با خبر لری، په سترگو هم بصیر دے
 دا مکوه خیال چه د فیرنگ له بنده اووت
 لا خو د جادو په زولنو کښے ئے اسپر دے

مات ئے د دوئی سحر کپرو خوانان هغه دی

زره چه نه تری د فیرنگیانو په پیمان

مشه ناامیده، د خپل خان سره یار اوسه

اوس هم شته، پخوا هم وو، د دنیا کښه خوانمردان

ورئ کړه ترکانر ته شه نوی ارمانونه

جوړئ خپل کردار سره کړه نوی بنیادونه

هو! خو ولے کوم داسے ستم دے چه اووائی

لرے ئے د میخ نه د تقدیر کړه نقابونه

۵ مات لو نرہ

پریرده اے پیغلوکے دا انداز د دلبرئی

نہ دی مناسے مسلمان تہ کافرئی

زرہ د پودرو پہ بنائست مہ ترہ چرے

زدہ کپہ پہ کاتہ کاتہ د زرہ غارتگرئی

تورہ ستا نظر دے چہ لہ خدایہ دے عطا

راکپرو مونیر تہ خدائے د زرہ د زخم پہ بہا

زرہ سوچہ کاسل خو یورو ہغے پاکے جلے

آب ئے خیلے تورے تہ چہ ورکپرو د حیا

پتہ ضمیر دے دے زمانے نہ دے پہ نقاب کسے

خوبش دے دنیا کئی تہ وی ٹھر کند، پہ رنگ و آب کسے

زدہ د خدائے د نور نہ د جہان رو بنانول کپہ

دے سرہ د سلو تجلو چہ پہ حجاب کسے

دے چہ دا جہان قایم، د میاندو برکت دے

ہر چا لہہ پروت ئے پہ فطرت کسے امانت دے

ہر یو ہغہ قام، پہ دے نکتہ چہ پوہہ نہ وی

کاروبار کچہ، ہم ئے نظام د حکومت دے

ماله چه را کړې دا خرد پرور جنون دے

دے د مور نظر، چه پاکیزه ئے اندرون دے

کله په مکتب کښے زړه او سترگے پیدا کيږي

خه ده مدرسه؟ خو يو جادو دے يو افسون دے

بنه هغه ملت دے چه د دے په پيش وتو

راشي قيامتونه د مخلوق په دنياگو

خه به ورپښيري او پخوا خه ورپښ شوي

خلنده ليدلے شي د میاندو په تندو

تہ کہ نصیحت د درویش اومنے پہ حان

زر قامہ بہ سرفہ شی تہ بہ نہ سرے پہ ہیخ شان

شہ لکہ بتول (رض) او پت لہ دغے زمانے شہ

پور تہ چہ بہ غیر کسے کپے شبیز (رض) غوندے انسان

تہ سے را پیدا کپہ د ماہنام حنے سحر

اوبلہ قرآن تہ یو حل بیا اہل نظر

تاتہ خو معلوم دے چہ قرأت (۱) کسے د کوم سوز دے

ہغہ چہ تقدیر ئے ور بدل کپو د عمر (رض)

---

(۱) د حضرت عمر (رض) د اسلام را وړلو واقعے تہ اشارہ ده۔

نورے زمانہ

خنکہ زمانہ دہ چہ کپی دین ترے فریادونہ

شتہ پہ آزادی کسے ئے زرہا رنگہ بندونہ

رنگ او آب ئے تہول دسری توب لہ مخہ یور

جور چہ بھزادی کپل د ہنے غلط نقشونہ

جورے د نظر نہ ئے نقشے د کافرئی دی

پتہ پہ کمال کسے د صنعت ئے آڈری دی

اوئے ساتھ حان د سوداگرو د تہولی نہ

دادی جوارئی چہ پہ ظاہر سوداگروئی دی

لمسہ کپری حُلمو تہ دہ بلا دا زمانہ

دہ د ابلیس شیے تہ ورحؑ ونرا دا زمانہ

زہؑ ئے د لمن نہ تاؤ راتاؤ لکہ لمبہ یم

دہ چہ بے لہ سوزہ بے حُلا دا زمانہ

یو حُائے مسلمان کپہ فقیری او سلطانی

ککہ سرہ ضمیر ئے کپل باقی وو کہ فانی

غوارم و لیکن امان د دغے زمانے نہ

دے چہ سرہ یو کپہ سلطانی او شیطانی

شہ واٲیم ککھا د خننگه ده او خننگه نه ده

دے اثر د بنگو خوشحالی کله د زرہ ده

نشته ستا رکونو کښے هغه طوفان د وینے

وايه په تقلید کښے د فرنگ د کتبه شه ده

---

(۱۴)

برهمن

خپله حان ته در د سل نټنو د پرانستلو

دوه کامه وے تیر، چه ستا قدم اوښوئیدلو

ښکلے، برهمن کوره خپل تاخ کرو په ٲتانو

تا واخست قرآن د پاس په تاخ کښے کیښودلو

ولے بہ زہ وایم برہمن وتہ بیسکارہ
 ماتہ درنہ تیرہ کپی لیر اوکسورہ ہوشیارہ
 نہ کیری بغیر د لاسو متو لہ طاقتہ
 جور چہ کپی پخپلہ یو معبود د خان د پارہ

کورہ برہمن تہ چہ نظرے پہ خپل کار وی
 نہ بنائی ہیچا تہ، کوم چہ دہ شخہ اسرار وی
 ما تہ خو دا وائی چہ تسیرے د لیر کرہ پریردہ
 دے پخپلہ کورہ، تل پہ غارہ نے زنار وی

پاخسه در د غیر نه، برهن اوکرو بیان

چک د پیرزونه دی د خپل وطن یاران

دوه ملایان چرے، یو جمات کښے نه خائیری

خائے شی درمسال کښے داسے دم لری بتان

(۱۵)

تعلیم

چا کښے تاب و تب چه مداسی وی پرے سوزیرھی

دا د ژوندون اُس لره متروکه ثابتیری

دغه تاب و تب زده کړه خامنو ته، چه ما ته

دا کتاب، مکتب، خو افسانه جادو ښکاریوری

سوئے چه پکښے نه وی له دے علمه، چاره سازه

ډیره ډیره ښه هغه نگاه، چه وی پاکبازه

بیا نو لا بهتر دے د هغه پاکه نگاه نه

هغه زړه چه وی له دوه عالمه بے نیازه

هیڅ د خدائے د هغه مسلمان سره کار نشته

روح ئے چه دنه په کالبوت کښے بیدار نشته

اوتښتیدم حُکمه د یارانو له مکتبه

یو حُلمے پکښے هم د خودئی شوکیدار نشته

دا زما نه زده کړه چه یوړوند په دواړو سترکو

ښه دے د هغه بیما نه، کوم چه غلط بین وی

واؤره که ناپوهه وی، لیکن چه نیک عمل وی

ډیر ښه دے له هغه دانشمنده، چه بے دین وی

رسی که آسمان ته شه حاصل له هغه فکره

چورلی چه چاپیر له هر ثابت و سیاره

وی لکه یوه توتیه د ابر، چه له باده

پورته په وسعت کښے د فضا شی آواره

پوه وی که ناپوهه په ادب به معلومیری

شکلے په ادب چه وی خوشحاله به اوسیری

هیخ زما د هغه، مسلمان زویه خوین نه دے

زیات چه وی په پوهه او ادب پکښے کمیری

مشه نا آمیده د طفلانو نه بے حایه

خیر دے که دماغ ئے نارسا ښکاری له ورايه

ښه ده نو اے شیخه د مکتب، که ته پوهیری

زره شته په سینه کښے د هغو که نشته وایه؟

زدہ کرہ دین دانش دِ و خپل کُول تہ اے دانا
 اوچہ کپری نگین ئے د سپورسئی ستورو حُلا
 تا کہ شہ ہنر کرو ورتلاسه بیا ئے گورہ!
 پتہ پہ خپل لستونری کسبے لری یدِ بیضا

زرہ نہ د مارغہ د چمن یوئے ورہ نوا
 ہم د ریدی سوز چہ ئے وو وینہ کسبے پُخوا
 شہ بہ کوئے ناز پہ دے مکتب او پہ دے پوہہ
 در ئے دوڈئی نہ کرہ در نہ وائے غشتہ ساہ

خدايه د هغه درويش د تل بڼه وي وختونه

شول لکه غنچه چه ئے له دمه تازه زرونه

دا دعا زما د مکتب طفل ته ئے اوکړه

نه د شی ډوډی لره د هیچا په بندونه

چا چه "لا اله"، کړو غوټه وائے خست له خانه

خلاص شولو له قیده، د مکتب او د ملا نه

زړه په هغه دین، هغه دانش، مه تره چرے

اخلی چه لاسونه، خپلے سترکے، زړه له ما نه

وینے چہ تہ دا چہ کاروان سر کرو رہزنانو

بیا ئے حہ تپوس کرے خنگہ سر کرو ظالمالو

مہ اوسہ بے غم لہ ہغہ علمہ چہ ئے لولے

روح پرے د یو قام وژل کیدے شی ہوشیارانو

بنکلے وو یو حوان لکہ د کل رنگین کلاہ

وو د امزرو غوندے نظر ئے بے ہنہ

علم د چیاو ئے حاصل کرو پہ مکتب کئیے

خدائے د ورلہ ورنہ کزی یو پانپہ د گیاہ

اوبن ته په صحرا کښې هسے اروے خپل جونگی

خدائے ددے خلور کنجه دنيا به چرته وی؟

پلاړ ورته وئیل زویه! چه پښه ئے اوبنوئیری

خدائے ورته ښکاره شی او هم حان اوبیژنی

---

(۱۶)

د رزق لټون

وی چه الوتل ئے له یو بام تر بله بامه

داسے جرّه نه رسوی باز تر خپل مقامه

بیا له هغه ښکار خنې چه یو موټی ښرے وی

ښه دے چه شی سر په خپله جاله کښې ناکامه

تل ساتھ خپل خان باندے نظر مہرمانہ
 حُککہ چہ وی مونیرہ لہ نظر خپل تازیانہ
 حُککہ ئے لہون د رزق، مونیر باندے واجب کپ
 شی مو چہ د پر د پرانستلو بہانہ

---

(۱۷)

نہنگی خپل بچی تہ

خپل بچی تہ حُنگہ بنہ خبرہ نہنگ اوکرہ
 وے پہ مونیر، زمونیر پہ دین، د سیند غارہ حرامہ
 ژوہ د چپو سرہ، خان ژغورہ لہ ساحلہ
 دا د سیند دنیا مونیر لہ جالہ دہ تمامہ

نہ ئے سمندر کسبے تہ، پہ تا کسبے سمندر دے

خپل خان دِ طوفان تہ غورز وہ دا دِ جوہر دے

تہ کہ یو لحظہ ئے د چپو نہ دسہ کیر شوے

بس نو بیا ہم دغہ سمندر دِ غارتگر دے

---

(۱۸)

خاتہما

نہ مے لہ ساقی، نہ لہ پیالی، مے درتہ اووے

وو د عشق حدیث پہ بیباکئی مے درتہ اووے

ما چہ اؤریدلی لہ پاکانو د آمت وو

ہغہ، د رندانو پہ شوخی مے درتہ اووے

بیا راشہ خپل خان تہ لمن اونیسہ د زرہ

اونیسہ مقام خپلہ سمینہ کئی شہہ میشتہ

پاٹھہ دا پتی پہ خپلہ وینہ کسرہ خروبه

ما اوشیندہ تخم، او حاصل ئے واخلہ تہ

بل حرم کہ وائے بے لہ زرہ او نظر نہ دے

دا طواف، طواف د چا د بام و د در نہ دے

راز دے یوزما او د اللہ د کور تر میانجہ

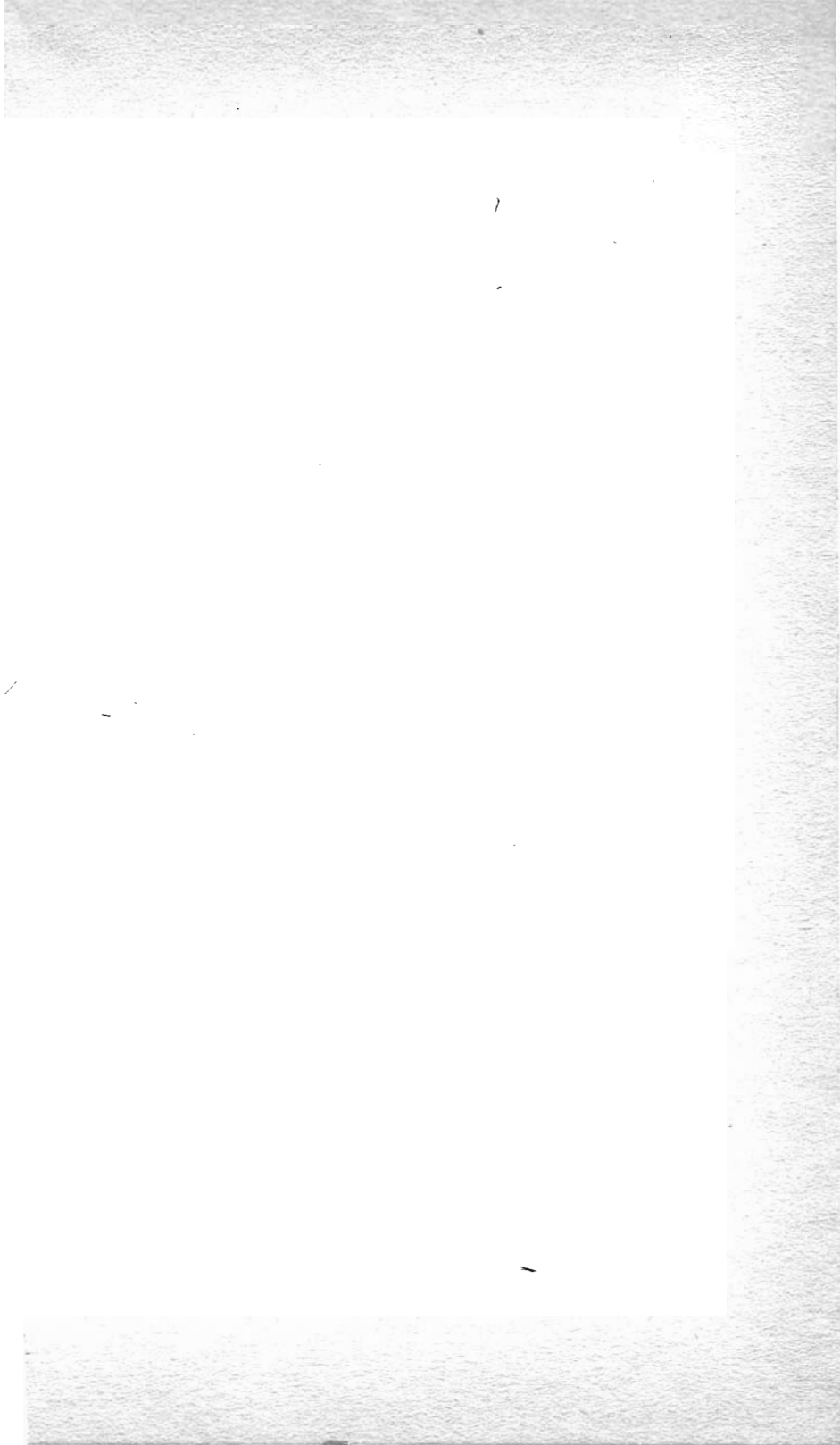
داسے چہ پہ خپلہ جبرائیل ترے خبر نہ دے

۵

عالم انسانی پہ حضور گنہے

شہ دے سہی توب، خو احترام دے د سہی

شہ ترے خبردار، چہ کوم مقام دے د سہی

د

عالم انسانی پہ حضور گہنے

تہمید

(۱)

ہغہ پنوانی زارہ شراب راوڑہ ساقی

دا یخنی زیلے بوہا، حوان کپہ د سپری

داسے نوا را کپہ چہ لہ خپلے ساه لہ فیضہ

بل لکہ مشال کپم د شیلیو دا لرگی

یو محل د حجرے نہ د خلوت راوتل بیا کپه

ته سینه فراخه په بادونو د صبا کپه

کوم چه دا خروش دے په مقام د رنگ و بوئی کښے

ته ئے په ژړا د یو سارغه هوسره سوا کپه

---

(۲)

راوړے زسانے فتنے یارانو، تیره شوله

اوئے کپه روزل د کم اصلانو، تیره شوله

خوئی ئے چنگیزی وو چه ئے دوه سوه بغداده

کپل لکه د سکور د تور بختانو، تیره شوله

’پیر دی دایے تلی چہ اندوہ ئے اوزغملہ

سرہ شو پروں، ورح ئے د صبا او نہ لیدلہ،،(۱)

سخ شہ د ہغو چہ د لمن حنے د ”نن،، ئے

نومے پہ زرگونو ہنگامہ را تہولہ کپلہ

(۳)

ہیخ لکہ بلبل ژرا پہ زار نہ لرمے تہ

تن لرمے خو روح پکنبے بیدار نہ لرمے تہ

بیا پہ دے کلشن کنبے چہ روا کل شوکول دی

زخم یو پوتہ قدر د خار نہ لرمے تہ

راشه د خپل حان سره وهل پرزول زده کړه
 ته په خپلو نوکو د سینې کړول زده کړه
 لیدل که په پرانستو سترگو ته غواړے د خدائے
 راشه نو په پاڼه د خودئی د لیدل زده کړه

مکوه کله ته د سختی نه د وختونو
 شوک چه سختی او نه زغمی هغه کم عیار دے
 تا به د ولو د اوبو تک خو وی لیدلے
 رغری چه په کانرو باندے خنکه خوشکوار دے

شہ شیکلے خبرہ یو کاستر کرہ خپل بچی تہ

ژوند، لکہ رینہم پہ نرم خوئی، نہ شی پسرہ

جغہ د ”یاہو“، کہ او کرے شوق او پہ مستی کنبے

سر نہ د شاہین بہ ہم اوچتہ کرے کرہ

لاڑے لہ مقام کبریائی نہ پزیوتے

سر د نا اصیلو پہ دربار کنبے تیتھوسے

تہ خوئے شاہین خو تر ہغے خود شناس نہ ئے

خو چہ تہ د خپلے خودئی دام کنبے نہ رائے

بښه به هغه وړخ وی چه خپل خان اوسومے بیا

ده دا فقیری چه امیری کړی در عطا

راز د ټول عمری ژوندون خو پتدے په یقین کښے

سړ به شے که لاره د سگمان اونیوه تا

ما غوندے تہ هم ئے د خپل خان نه په حجاب

خه بښه هغه وړخ ده، چه خان اوسومے جناب

بیا به کړی کافر دا اندیشه او غم د رزق

تا به کړی کافر دغه خپل علم د کتاب

او کپه خپل جونگی ته یو اوښ شه ښکلے گفتار

سخ د هغه کس دے چه پوهیږی په خپل کار

زده کپه دا له مونږ چه د صحرا یو زاړه تلونی

ښای چه په خپله ملا اوچت کاندے خپل بار

(۴)

یادو کښے زما دی د فرنگ له دانایانو

داسے ډیر رازونه د وجود او د عدم

هو! خو دا دوه ټکی درته وایم اوئے نغویره

ما ته رازده کپری یو سپین ږیری د عجم

اے ہنہ چہ تہ نادجرمانو ئے وژلے

یو زرہ لہ کر بر د د غمونو دے پیرلے

دیر بیہ ئے صحبت دے د ملاً لہ تاویلونو

خو لحظے د ہغو، چہ ئے خان دے پیژندلے

---

(۵)

دے وجود چہ کورے، کہ نمود دے؟ وایہ دا

شہ مشکل آسان دے دا حکیم زمونیر دانا

ہنہ، د ”غوے“، پہ فن کتاب خو اولیکلو

گوز نہ شو لیکن ہیچرے تل تہ د دریا

غوش کپہ بیستون د د تریبجہ پہ یو گذار
 ٹککہ چہ فرصت درلرہ کم، فلک دو رنگ دے
 پریرده حکیمان چہ وی پہ دغہ اندیبینہ کنیے
 آوخی د تریبجہ نہ دا شرر، او کہ لہ سنگ دے

مہ رده، کلک پہ لاس کنیے خپل چراغ د آرزو کپہ
 پورته شه تر لاسہ تہ مقام د هاؤ هو کپہ
 کورہ پہ چارسو د دے جهان کنیے چہ ورک نہ شے
 خان تہ را واپس شه درے وریے دا چارسو کپہ

زرہ د سیند د تا دے د سکون نہ بیگانہ

جیب کبیرے لے لہ تا دہ د گوہر یوہ دانا

سوجہ، محافظ د دغے خپل اضطراب اوسہ

ٹککہ چہ د سیند د خونے تہ لے خزانہ

بنائی چہ راکش کرے خان تہ دا دواہرہ جہانہ

تیبستہ مناسب نہ دہ چہ اوئے کرے لہ خانہ

گورے کہ خپل ”نن“، د ”پرون“، پہ نورے گورہ

غوش چہ شی ”پرون“، لہ نن بھر دے لہ امکانہ

تا راتہ خچل حان کپو راخر کند ریدیه بنہ وے

لرے چہ پردہ د بنکلی مخ د کپہ دا تہ وے

شوے چہ رازرغون پہ ریدی گل تے نامزد کپے

تہ د بناخ پہ دپہ کبیرے چہ وے خرننگہ وے؟ حہ وے؟

---

(۶)

نہ ژاہی حوان سرد چرے لہ درده رنجہ غمہ

ہم تے وی سکله د زمانے نہ پہ زپہ کمہ

ستا غوندے ژہا د ہنہ نہ دہ، قیاس مکپہ

سوز او لہ سستی تے وی ژہا نہ لہ المہ

مٺ ڪنڙهه ڇهه شي به سيرني د امتحان سر

نه مري ڪٺ هر ڇو شولو د لاندے د آسمان سر

ستا سره هم دا شانے مرڪ بڻائي، او ڪه نه وي

بيا د په ڪوم مرڪ ڇهه وي رضا، شے به آسان سر

خاوره ڪه د تن د وي د روح نه نا محرمه

بڻاخ به د هم اوج وي د نيسان له بڻڪلي نمه

خلاص به شے له غمه، محافظ د د خپل دم شه

نشتمه غم ڇهه ڊڪه د سينه ساتے له دمه

هره ساہ زسونیر وی پریشانہ لہ شو غمہ

بیا پہ هر یو غم کنبے وی شریک شو نا محرمہ

دومرہ دہ چہ تہ پرے د ”صبا، بنیاد کیمبوسے شے

پوئے کہ پہ بہا ئے یئے، لرے چہ دا شو دمہ

ہغہ میرنے چہ ئے پہ خان وو اعتبار

جوڑہ ئے بے خوفہ پہ سیندونو کنبے کر لہ لار

مست کہ پہ جلوو باندے نظر شی دا روا دی

اوسہ ولیکن لہ زرہ او لاسو خبردار

زرہ مو د هغو تہولو غمونو نہ درد مند دے

اصل ئے لہ دے نابودہ خاورو چہ خرکند دے

زہ او تہ لہ هغه خوارہ غم نہ خبر نہ یو

اصل د هغه چہ لہ افکارو دے، بلند دے

مہ وایہ چہ خدائے راسرہ دا او کرہ، بے خونده

حکہ چہ لمن خپلہ خنبلے شے لہ کردہ

پاشہ لاندے باندے دا عالم کرہ چہ پہ دے کئیے

داؤ د جوارئی کتئی نامرد لہ یو خوانمردہ

اوباسه کینه د له سینے، چه دود د خونے

بنه وی بلا بنه، د دریچے په لار وتلے

ور چه نه کپړے ته خراج د زرۀ د پتی چاته

اے د کلی نیکه کوره وران چه نه کپړے کله

ډیر ئے دی د شپه په کوربان کښه سحر ونه

خانده ئے د مخ له ستوری دواړه جهانونه

مرد چه وی د حق، نوره ئے شه نخبه اوبنایم

شونډو کښه موسیزي د مرکي په چاؤونه

(۷)

پرخے پہ ژړا، د سحر باد ووتہ دا اووے
 ستا خنر لرمه زه آمید د یو نظر
 زړه مے دے تور شوے د کلانو له صحبتہ
 توئے چه په کیاه شم داسے تیر شه په ما بر

(۸)

زړه دے هغه بحر چه ساحل ترے نه جوړیږی
 موج کښے هیت دے چه نهنگ ترے نه ریږی
 هغه یو سیلاب چه سل هامونه را نغبتے شی
 دغه لوئے فلک ئے یو حباب ته نه رسیږی

اور دے زما زره او تن زما د هغه دود دے
 دم په دم چه سوزم دغه سازے د وجود دے
 دے ے جمعیت زما د نیمے شیے له ذکره
 لپزنده پاره چه ے قرار په چوب عود دے

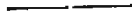
کار د هغه خپله زسانه وړی مخ په وړاندے
 وی چه د درویش نظر په خپله خودی باندے
 فقر و سلطانی ده هم دا، اوساتی چه خپل زره
 خپله مرغله لکه سیند، د نظر لاندے

نہ چرے خپل زور د د خودی دے آزمیے

نہ د تر د خپلو لاسو پینو دے پرانستے

وہ بہ زولنہ ہم دغہ خپل عقل سپی تہ

خدائے کہ پہ سینہ کیسے ورتہ زرہ نہ وے بخیلے

داسے وائے تہ چہ زرہ پیدا لہ خاک و خون دے

ہغہ پہ جادو کیسے کرفتار د کاف و نون دے

زرہ زمونیر منم چہ پہ سینہ کیسے وی زمونیرہ

بیا ہم د جہان خنے زمونیر ہغہ بیرون دے

نمر سپورسئی جهان ئے نہ دے خلاص د زارئی نہ

وا شی ہرہ غوتہ ہم د ہغہ د زارئی نہ

ورگرہ ہندوستان وتہ پیغام زما د لوری

تل غلام آزاد شی د ہغہ د بے زارئی نہ

زہ او تہ پتی یو د اللہ دا ئے حاصل دے

ناوے د ژوندون لره ہم دغہ خو محمل دے

ککرد شولو د لارے چہ دانا وو د رازونو

پوے نہ ئے چہ عقل ورتہ وائی؟ دغہ دل دے

کله په طلب کښې دے د حسن د غریب
 کله د صلیب په سر ولاړ لکه خطیب
 کله وی بادشاه چه لاؤ لبکر ورسره ښکاری
 وی سره د دے د خپل دولت نه بے نصیب

مټه کښره جهان د رنگ او بوئی، جهان د زړه
 نه کښوچه محل، نه ئے خاتنه نه پریواته
 نه خلور اطرافه پکښے، نه مزکه آسمان شته
 بے د الله هو، په دے عالم کښے نشته شه

اولیدو نظر او اندازے پیدا کرے عقل

غواہی چہ پرے کیچ کپری دا خلو ارخہ جہان

ہغہ مست د میو، چہ پہ زہہ بللے کییری

رائے بکلو واہ رنگ و بو ترے لہ خپل حان

شہ دے محبت! خو یو تاثیر دے د نظر

شہ خوڑے پرہر دے، چہ لہ تیر دے د نظر

شکار تہ عے د زہہ؟ نو دا ترکش خو د ارتاؤ کپہ

حکہ چہ دا شکار د تا نخچیر دے د نظر

خودی

نور د کبریا دے چہ پرے خلک وہی خودی

جوڑے رسائی کپری د ہغہ نارسائی

وصل ئے مقام د جدائی لہ مقاماتو

دہ لہ مقاماتو د وصال ئے جدائی

تیر چہ شی کوم قام لہ لا حاصلہ کفتگو

ہلہ ئے را اوتو کیری خاورو نہ آرزو

بیا دغہ خودی شی د آرزو نہ تیرہ توره

داسے چہ کذار ئے دوہ توتیے کپری رنگ و بو

موسی دا خودی وجود، د پاک رب له وجوده

موسی دا خودی نمود، د پاک رب له نموده

نه پوهیږم زه چه به دا خلنده کوهر

کوم مقام کښه دے که دا دریاب دے ناموجوده

زه چه کږی د ختو آشنائی هغه ککړ شی

خوند ترے د خوبونو د غفلت واخلی خر پر شی

”زه“، کاندی پیدا کومه ککړی چه راییدار شی

بیا که دغه ”زه“، د تن محکوم شی هغه پر شی

وصل مے وصال دے خو وصال دے پہ فراق کسبے

دا غوتہ شوک نہ شی پرانستے بے لہ نظر

ورک وی ہمیشہ کُوهر پہ غیر کسبے د دریاب

بیا د سیند او بے خو او بے نہ دی د کُوهر

دا زما دا موتے خاورہ دہ لہ ہغہ درہ

کل او کشمالو مے دی لہ ہغہ ابر ترہ

نہ یمہ خبر شہ بہ ”زہ“، شہ بہ ”ہغہ“، وی

”زہ“، دے پہ ہغہ کسبے یمہ دوسرہ باخبرہ

جبر او اختیار

دا مے دے ایمان چہ لوئے حشمتن بہ ضرور کیدی
 تَلَّہ د عمل، د دے نرئی و ہر ہر شہ تہ
 ویرہ مے لہ دے دہ چہ صبا تہ پہ قیامت کسے
 دا چارہ بہ سمہ وی نئے ما تہ، نئے ہنغہ تہ

یو بودا راہب راتہ روما کسے شو گویانہ
 شتہ یوہ نکتہ راخضہ وائے خلیہ زما نہ
 ہر یو قام د حان د پارہ خپلہ مرگک پیدا کرہ
 تاسو تقدیر مرہ کپی، سونبر تدبیر اووژلو حوانہ

مرکی

اورم چہ مرکی یوہ روح خدائے تہ داسے اووے

خومرہ دا اوچ سترکے دے لہ خاورو چہ زیگیبری

زہ چہ د ہغہ خنے روح اخامہ شرمیرم

یم حیران ہغہ تہ، چہ لہ مرینے نہ شرمیری

نہ ورکرہ ثبات چہ ہغہ میر دشش جہات دے

ہم ئے پہ لاسونو کئیے زمام د کائنات دے

نہ شرمیری ہغہ د خوارئی خنے د مرینے

حککہ، بے خبر چہ لہ ناموسہ د حیات دے

اور وایہ ابلیس تہ

اووایہ ابلیس تہ دا لہ ما ورکڑہ پیغام

اووایہ پرریرے بہ تر شو ککیرے پہ دہام

ما تہ دا جہان د خاورو ہیخ بنہ نہ بنکاریری

حکہ چہ سحرے دے استازے د ماہنام

دا جہان چہ جورے د عدم نہ کرو ہرگورہ

یخے وو ضمیر او ہم خالی پروت وو لہ شورہ

بے زما لہ خانہ سوسے وو چرتہ، راتہ وایہ

ستا ہستی ہے ہم کدولہ پیدا زما لہ اورہ

ستر کئے د شوق لا شولے رو بنانہ پہ بیتون

لا بیتانہ زیات د شوق پہ زرہ کسبے کرو لتون

حال بہ شنگہ ستا وی؟ زہ د دے نہ خبر نہ یم

زہ خپل آب و گل پوئے کرم د خپل خان پہ مضمون

پوہہ یم چہ تہ تے د خپل در نہ اوشلے

یسا تے پہ طاغوت، رجیم، کافر ہم اوبلے

زہ ترے د ازل نہ پہ کپاؤ یمہ تر اوسہ

اونے د اغزو مے تے چہ زرہ کسبے دی کرلے

تہ خو مے خبر یئے له صواب او ناصوابه
 تو کیری نه دانه، زما له دے پتی خرابه
 تا سجدہ او نه کپله په ما د زره زهیر شو
 واخسته په حان زما کنباہ د بے حسابہ

راشه د شطرنج او کپرو بازی لکه شاهان
 ویلے چه له سوزہ کپرو شلور گنجہ جهان
 جورئے چه د پانپے د وینو نه په هنر کپرو
 یو بیکله جنت چه دے خوا ته د آسمان

خاکی ابلیس او ناری ابلیس

بنه د دے حاضرے زمانے فساد اظہار دے

تول جهان د دے له بدو چارو شرمسار دے

ذوق د که پیدا کړو د نظر نو، شیطانان خو

دوه سوه که هم وی، نوهر یو د خدمتگار دے

هر طرف ته دی د غور، د سترگو، رهزنان

سخته کاندی شوکه دا د زړونو، ظالمان

غت غت کښاهونه خرخوی په یو کښکجه

حککه چه دی ډیر ارزان فروش سوداګران

شہ دے شیطان ہغہ، اپوتہ چہ کاندے یون

ہغہ چہ زندے کپری درلہ سترکے پہ افسون

زہ پہ حقیقت کسے ہغہ سر شیطان کنپمہ

ہغہ چہ بہ ہنکار کوی د تا غوندے زبون

شہ ہکہ د زہرو د ہغہ دہ، پیمانہ

سر کپری روح، خو تن ترے بے خبر او بیگانہ

تہ خو بہ حلقہ د دام ئے وینے چہ ہنکارہ دہ

نہ ہنکاری، چہ دام لری دنہہ پہ دانہ

دے چہ دا بشر د خپل مقام نہ غور زولے

ثومره چہ محکم وی هغه هوسره بریښیدلے

وی د تا کناه به هم بے خونده یخه یخه

ستا ابلیس که وی چرے له خاورو زیریدلے

بشکار نه شے د دغه زمانے د ابلیسیانو

بسه راحی غمزه چہ د هغوئی په رذیلانو

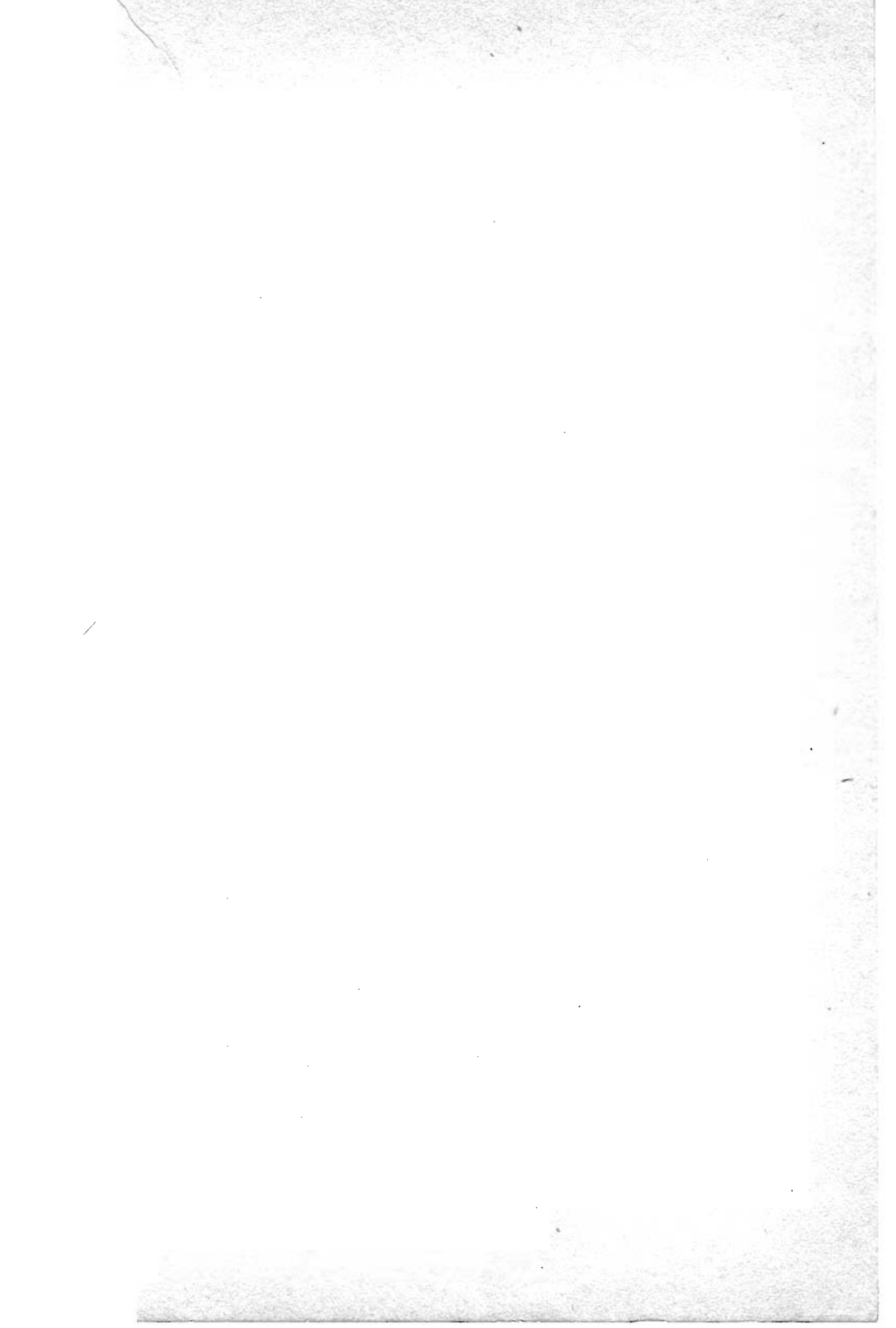
بښه دے اصیلانو ته، هم هغه ابلیس بښه دے

خدائے چہ لیدلے او بښه پوخ دے هوشیارانو

کلک ولاړ کوزار ته د هغه سرد میدان دے
 زیونده دا اور چه دے هغه بلند مقام دے
 هر خاکی هغه لره لائق د کذار نه دے
 حکم چه کوم ښکار وی خوار، په ده باندے حرام دے

شه هم که له فهمه د ناولیو خلقو دور دے
 بیا هم درته ښایم دا نکته، په ما ضرور دے
 روغ د دغو نوؤ ابلیسیانو سره نه دے
 هغه کنهکار، د طبیعت نه چه غیور دے

د لارے ملنگرو تہ

راشٹی کنہ! کار د دے آمت چہ سرہ ساز کُرو

مونبر چہ سپرنو غوندے قمار د ژوند آغاز کُرو

داسے پہ جمات کبے د بشار اوژارو پہ کوکو

زرہ چہ پہ سینہ کبے د ملا صاحب گداز کُرو

د لارے ملگرو ته

(۱)

باز دے دلاور دے قلندر د آسمانونو

دروند کار که د سپک شی د هغه په وزرونو

پورته شه فضا د هغه کار لره ورشو ده

نه چورلی له جالو، خان ساتی له دے عیبونو

روح نه مے نغمه د الله هو را اووتله
 گکرد غوندے د رخت نه د هستی اودوریدله
 ساز واخله له ما، چه د زخمک له سوزه تار ئے
 دا، لکه چه اوشکے دی زما، اوخچوله

اوشکے غوندے زره کسے د فطرت چه ترپیدمه
 سترگو ته ئے زه به ترپیدو اورسیدمه
 اوکوره رنرا زما، د هغه د بنرو نه
 حکه د وبنو د پاسه کم اوخچیدمه

بوئی راغلو ما ته له منطقه، ده خامی

دے دلیل د هغه، د هغه نا تماسی

پورے دروازے کپری د اسرارو راته بیرته

دوه بیته چه وی د پیر د روم یا د جاسی

راشه کنه، واخله له ما هغه پخوانی

هغه، چه ژوند، خاورو د پپالے ته ورکوی

چرے که اوبه ورته زما له بنیسے ورکپے

لوٹے به پرے لالا شی لکه قد دے د سپری

دے زما پہ لاس کینے ہم ہغہ پخوانے چنگ
 شتہ پکینے دنسہ ژراکانے رنگ پہ رنگ
 ہو! خو غرول ئے د زمری پہ نوک پکار دی
 حکہ چہ تارونہ ئے رکونہ دی د سنگ

یو مے سہ د دھر پرویزانو تہ خبرونہ
 نہ یم زہ فرہاد چہ تیر ترسبح تہ کرم لاسونہ
 زہ پہ ہغہ یو اغزی چہ بنخ مے دے پہ زرہ کینے
 غوخ بہ د سلگونو بیستونو کرمہ زرونہ

زہ یمہ فقیر ساز و سامان مے یو نظر دے
 ما تہ اوچ وابئہ بشکاری، یارانو تہ چہ غر دے
 بیئہ د ہنغہ باز خنہ، کارغہ د ادیرے دے
 روڑدے چہ پہ لاس د یو بادشاہ، قولہ پہ سر دے

ھیچا تہ د زرہ دروازہ پورے نئے کپہ ما
 نئے زہ لہ خیلوانو لہ دوستانو شوم جدا
 خائے مے د استورنے خان تہ جور کپو پہ سینہ کنبے
 خویش یم د دے چورلندہ فلک لاندے سدا

شہتہ پہ دے چمن کسیرے، نہ سے آب او نہ سے جاہ

شہتہ سے پہ نصیب کسیرے نہ قبا او نہ کلاہ

ما تہ ککل چین وائی، تا چمن وراں آموختہ کرو

ما چہ د نرگس سترگو تہ ورکپلہ نگاہ

دوؤ سوؤ ہونبیارو، دے محفل کسیرے سخن اووے

لائے ترے نازک، لکہ چہ برک د سمن، اووے

اووایہ لیکن ما تہ، ہغہ سترکہ ور شوک دے؟

وئے کتل اغزی تہ، حال ئے تہول د چمن اووے

ما و ته معلوم دی نه علمونه نه فنونه

ور مے کپل سخن ته، په بل ډول مقامونه

کوم چه زما سوز او کوم سرور وو په کاروان کسبه

پورته پرے سپین ږيرو سپک او تند کړه قدمونه

نه پوهيرے ته چه زه مارغه يم د صبا

نه پيژنم بل خسه بے د سوز او د ژړا

مه پريرده لمن مے چه به اولولے بيشکه

ته، کنجی د باغ پرته په جاله کسبه-زما

بنکاری دا جھان راتہ بیخی یو رھکذر

تہ مے شتہ زرگونو لاروؤ کئیے ہم سفر

صبر مے کپو زرہ لہ دے خویشانو لہ خیلوانو

حکھ چہ د دوئی نہ پردے نشتہ بل بشر

پاخہ ”ناشتہ والی“، کئیے ہم تہ، شتہ کیدل زدہ کپہ

تہ خیلے بہا لہ ہر دم زیاتول زدہ کپہ

راشہ بہ نغمہ کئیے مے شہ محو کہ پوہیرے

در غوندے طوفان کئیے مے آرام اوسیدل زدہ کپہ

زہ پخوانے، دے خاکی جھان پاللی یمہ

بیا ہم لہ دے خپل مقامہ، سترے زہ لرمہ

شو کہ را زرغون شوم ہم د دہ د نم لہ فیضہ

بیا ہم خپل آسمان زہ دغہ سز کہ نہ کنرمہ

پوئے بہ نہ شی شوک چہ نا محروم وی د سردانو

زرونہ چہ ژوندی دی، دا پہ دم دی د سردانو

خان ساقی لہ آہ و لہ فریاد و لہ فغانہ

تل د خوانمردانو غوندے، غم وی د سردانو

اوزیگو نظر پہ تن کبیرے آوینہ خپل حان

ہغہ ککل چہ نئے دے لا د شاخہ نمایان

او کہ نہ، پہ شانے د یو غشی پہ لیندہ کبیرے

راشہ پہ نظر د تیر انداز، اولہ نشان

نئے دے د یقین لہ ذوقہ عقل خبردار

بد نئے دے ملگرے د حکمت علم قمار

دوہ سوہ رازی او بوحامد نئے سیلان نئے دی

ہغہ یو نا پوہہ چہ لیدے شی خپلہ لار

او وایہ سامان و زر او لعل و سُکھر شہ دی

دا زرین کمر غلامان، اُلمند بشر شہ دی

دی لہ دوہ جہانہ بے پروا، لکہ چہ خدائے دے

دائے سرمایہ، نور خاوندان د ہنر شہ دی

—

ہوش مے دے خودئی لرہ، نشہ چہ دہ زما

کم لہ میخانے مے اُککھ شور او اُحی سدا

دیر ہم کہ خیرنہ ناصفا دہ تہ تہ اوشینہ

ختہ د پرون د اُخم، لری دغہ صہہا

مٽا ڪه ڊ چپڻي ڊ منٿوسه سره ڪار ڊ ڊ
 ما ته له خپل ڪان راغلي بوئي ڊ يو نڪار ڊ ڊ
 بس دغه لڙڪي ڊ ڊ شپيائي را لره پنگه
 نه ڊ ڊ منبر، او نه لڙڪي پڪار ڊ ڊ دار ڊ ڊ

ما چه جوهر اوليد ڊ خپل ڪان په آئينه ڪڻي
 جوڙي ڪرو خلوت ڪان ته دنه په سينه ڪڻي
 زه له ڊ ڊ رندو او ڊ ڊ ذوقه هوشيارانو
 اوتبتيدم، خوش يم، په غمونو ديرينه ڪڻي

پورتہ چہ مے کلہ کپہ د ژوند لہ دے جہانہ
 ہر چا بہ ہم دا وئیل چہ دے زما آشنا وو
 ہیخوک مگر پوئے نہ شو پہ دے، چہ دے غریب
 حہ وئیل؟ او چا تہ؟ او راغلے لہ کوم خوا وو

---

(۲)

زرہ کہے دانا وی او صفائے وی ضمیر
 وی داسے فقیر پہ تشو لاسو ہم امیر
 وی کہ پہ اوڑہ دیو منعم بے دین نا پوہہ
 نہ دہ قبا، کتہ دہ، خو کتہ د حریر

تہ سجده کوئے ورتہ دارا وی او کہ جم
 ولے اے ناپوہہ شرموے داسے حرم
 پام کوہ حاجت د فیرنگی تہ ورائدے تہ کپے
 اوغورزوه تہ د زرہ لہ تاخہ دا صنم

ما وروکے پارکے اوریدلے لہ یو پیر
 پیر چہ دانشمند وو پخوانے، روشن ضمیر
 وے، کہ تے خودی پہ نادارئی کسبے اوساتلہ
 کپری دواہہ جہانہ بہ تر لاس ہغہ فقیر

پتہ دے پہ دوہ حرفہ کنبے د ژوند چہ کوم اسرار دے
 ہیخ کله منبر د عشق مقام مہ کنرہ، دار دے
 نہ داری ہیخ یو ابراہیم لہ نمودانو
 حکہ چہ د عود کچہ لرکی تہ اور عیار دے

مہ غوارہ ریدیہ لہ ہیچا غم کساری
 ما غوندے دنہ لہ حان او غوارہ یاری
 غیر ورتہ پرانیہ چہ کوم باد راشی خود دارہ
 مہ پریردہ د خپل پخوانی داغ چو کیداری

یاد له یو سپین ږیری سے دی دا دوه نصیحتہ

نه بنائی چه شوک بے خپله روحه په بل، ژوی

تښتہ له هغه سړی چه لاس ئے بل ته تپت وی

روح کاندی په بل بانده کانه، شه که تل ژوی؟

اوتے وے ساحل ته، چه یو موج وو بے قرار

زه به یو فرعون لره خپل خان کپسه معیار

کله به خپل خان کښے تاؤ راتاؤ لکه د مار یم

کله به کله یریمه په ذوق د انتظار

ستا دا مرتبه او د مخ آب که له فرنگ وی

مۀ وده خپل تندے بے له هغه د بل په در

اونیسه کوتک ته ئے خپل حان، شه بده نۀ ده

حککه چه دا حق د خر والا دے په خپل خر

نۀ دے فیرنگی لره زره لاندے تر ننگین

دی ئے ټول ملکونه خو بس یو نۀ لری دین

داسے یو شبتهن دے چه طواف کسے د حرم ئے

شته دے شل ابلیسه، نشته یو روح الامین

ما او تا د زرۀ او هم د دین نه لاس وینځلی

یو لکه د ککل د بوئی، له اصاه تښتیدلی

دین زسونږه هم، زسونږ د زرۀ له مړینے مړ شو

مونږه دی دوه سرکه په یوه سودا پیرلی

هغه مسلمان چه دے خبر په راز د دین

تښت به غیرالله ته هیچرے نه کړی جبین

او نه چورلی سم که د مقصد سره فلک ئے

او کړحوی دے په خپل مقصد به، دا زمین

خوئی ئے د پردو دے نئے دے زبہ له دے خاکدانہ

شپہ او ورح ئے ہم نئے دی له دور د آسمانہ

اولتموه وخت د خپل قینام لره پخپله

مونج خو وی د عشق او د مستی بے نه اذانه

نشته دے مقام د شوق چه صادق و یقین نشته

دا دواړه بیا بے صحبت د روح الامین نشته

وی درخڅه برخه که له صادق او له یقینه

پند کوه زور، درته هیچوک په کمین نشته

بس دے مسلمان لره عرفان دغه ادراک

اوگوری صفا چه خان کبیر رمز د 'لولاک، (۱)

خدائے نه شی راتله زمونیر په پوهه کبیر هیچرے

اوبیزنه هغه، چه ئے وے، 'ساعرفناک، (۲)

اوسپارلو خان د د فرنک په سرو بتانو

سر په 'بت خانہ کبیرے ئے په شان د ناسردانو

عقل د د زرہ نه بیکانه، سینہ بے سوزه

تا چه شراب نوش نه کره له تاکه د نیکانو

(۱) تلمیح په حدیث "اولاک لما خلقت الافلاک،، -

(۲) حدیث ما عرفناک حق معرفتک

نہ ہر کس لہ خیلہ خانہ تیر نہ پہ گداز دے

نہ ہر یو سپرے د نیاز پہ حال کسبے مست د ناز دے

دہ د لا الہ قبا پہ سرو وینو لہلے

دا آورد لباس دے د نامرد پہ قد دراز دے

سوزی پرے مومن چہ ئے خیل تاؤ دے پہ وجود کسبے

دے کشود د ہرے غوتیے ہم د دہ کشود کسبے

بنکاری پہ قیام کسبے جلالت د کبریا ئے

ہم شکارہ جمال د بند کئی ئے پہ سجود کسبے

شہ پوہنتے چہ خرنکہ وی نمونح عاشقاندہ

وی رکوع ئے ہم لکہ سجود متحرمانہ

دومرہ تب او تاب ئے وی یوہ اللہ اکبر کینے

نہ حائیری ستاسو پہ تمامہ پنجگانہ

وی ئے دوہ جھانو تہ بلنہ پہ قرأت کینے

ژوند ابدی پتہ د مسلمان پہ خپل رکعت کینے

پوئے د دے بے سوزہ زمانے مری پرے شہ دی

شتہ دے قیامتونہ د هغه پہ ”قد قامت“ کینے

(۵)

پوئے د رزاقی پہ راز فرنگ دے پہ بنہ شان
 واخلی لہ ہغہ، دہ تہ ئے ورکری پہ احسان
 یسا پہ داسے ہول رسوی روزی شیطان
 خپلہ پاک اتہ ئے ہم، دے کار تہ شی حیران

نشہ شہ حاجت چہ آوردوم درتہ داستان
 واخلہ پہ یو حرف، چہ پتہ اسرار کرم در عیان
 خپل ہمہ جہان ئے سودا کرو وتہ ورکری
 شہ خبر پہ قدر د مکان دے، لا مکان !

یو جنت، د پاره د پاکانو، د حرم دے

یو جنت، د پاره د اربابو، د همم دے

اووایه مسام د هندوستان ته، خوشحالی کړه

یو جنت د خدائے په رضا مفت او وپړیا هم دے

---

(۶)

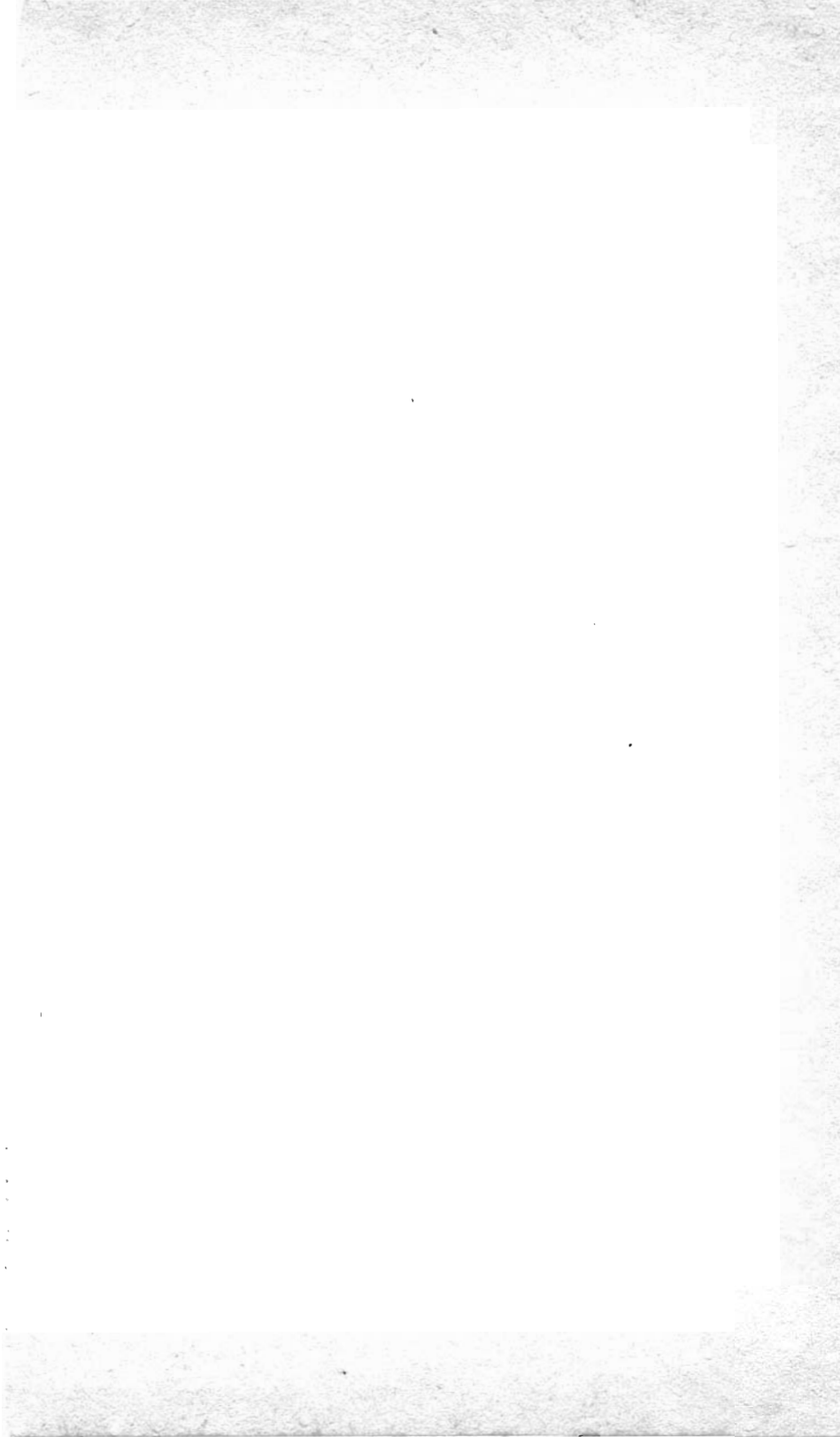
نیت دا قلندر، د تقریر نه لری هیش

بے د دے نکته نه بل اکسیر نه لری هیش

نشته دے حاصل شه د هغه شول پتی نه

پنږه چه د وینو د شیر نه لری هیش

د اردو نظموں

د

ابلیس د مشورے جرگه

۱۹۳۶ء

ابلیس

دا د عناصرو لوبه، دا دنیائے دون!

دا د عرش د خلقو د ارمان د پاره خون

نن هغه کار سازے بربادی ته آماده دے
 چا چه نوم پرے ایسے وو دنیا د کاف او نون

خوب د بادشاہی پہ فیرنگی باندے ما اولید
 مات مے د کرجے، دیر و مسجد کپلو افسون

ما دے نادارانو ته سبق د تقدیر ورکرو
 هم شتہ من ته ما د سرمائے ورکرو جنون

شوڪ ٿے، لمبه جن سیزونکے اور شی مڙ کولے
 سوز چه د ابلیس ٿے هنگامو کنبے وی درون

دنگ ٿے چه بناخونه دی زمونیر د اوبہ خور نہ
 شوڪ به هغه بوتیے پخوانے کپری سرنگون

فرہمے شیر

نشستہ شک چہ پوخ دے د ابلیس دغہ نظام
خوئی د غلامی کشے، لا پاخہ ئے کرل عوام

دی د دے خوارانو، لہ ازل سجدے پہ برخہ
غواری ئے فطرت چہ تل ئے نمونج وی بے قیام

زرہ کسیرے ئے اول خو شہ ارمان نہ پیدا کیری
میر شی، کہ پیدا ئے ہم شی، لا پاتے شی خام

دا زمونیر د پرلہ پسے سعی کرامت دے
ن صوفی، ملا، د بادشاہت دواہہ غلام

بنہ 'وو دا افیم چہ د مشرق پہ طبع ساز 'وو
 نہ دے کنٹری کم له قوائی، علم الکلام

پاتے هنگامہ د حج طواف کہ دہ، نو شہ پرے
 پخ شو لارو، تیغ چہ د مومن وو بے نیام

دا نوے فرمان پہ نا آسیدی د چا حجت دے ؟
 'دے، دے زمانہ کسے پہ مسلم، جہاد حرام!،'

دویم مشیر

خیر دے، د جمہور د سلطانی غوغا، کہ شر؟

تہ نوو فتنو فہ د جہان نہ ئے خبر!

ورومے مشیر

یمہ ترے خبر، خو ما دنیا لیدلے، پوٹے یم
وی د بادشہئی چہ یو پردہ، شہ ترے خطر

مونیرہ دہ شاہئی تہ جمہوری جامہ آغوستے
شو بنی آدم چہ خود شناسہ خود نگر

نور شہ حقیقت، د کاروبار د امیری، دے
دا د مسیر، سلطان، پہ وجود نہ دہ متحصر

غونہہ د ملت وی، یا دربار کہ د پرویز وی
دے سلطان، لری چہ بہ پردئی زمکہ، نظر

نہ دے تا نظام د مغربی جمہور لیدلے
 مخ لے رونر، خوزرہ لے لہ چنگیزہ تور، بتر!

دریم مشیر

روح د سلطانی چہ وی پہ حائے، شہ اضطراب؟
 بیاد دے یهود د شرارت دے شہ جواب؟

بے بریننا موسیٰ! ہغہ عیسیٰ بے لہ صلیبہ!
 نہ دے پیغمبر، خوشتہ پہ ترخ کسینے لے کتاب

شہ بہ د کافر لہ پردہ سوز نظرہ وایم
 خلقو د مشرق مغرب تہ ورخ دے د حساب!

زیات به نور د دے نه شه فساد د طبیعت وی
اوشلاوه غلام، د باداری خیمو طناب!

خلورم مشیر

مات به شی د رومه الکبری له ایوانونو
آل ته د سیرز مو اوتنود بیا د سیرز خواب

شوک د روم د بحر له چپو مشت وگریوان دے
”جگ شی صنوبر شی، کله شور کری د رباب“،

دریم مشیر

زہ نے قائل نہ یم چہ ہغہ عاقبت بین دے

چا چہ سیاست د فیرنگی کرو بے حجاب!

پنجم مشیر

(ابلیس ته مخاطب کیری)

اے چہ ستا له سوزہ کار د دهر استوار

اے چہ د رضا شی هر پنہان کاندے اشکار

آب و گل، جهان د سوزوساز شو ستا له تاوه

ستا تعلیم ”ناپوہہ د جنت“، کرلو، هوہنیار

نه دے زیات د تا نه د آدم په خټه پوهه

هغه، چه ساده خلق ئے کنړی، پروردگار

کار ئے چه طواف وو او تسبیح وو او تقدیس وو

شو ستا د غیرت نه تر ابدہ شرمسار

شو که جادوگر د فیرنگ ستا ټول مریدان دی

نه مے شته د دوئی په فراست اوس اعتبار

هغه یهودی چه د مزدک د روح سایه دے

کړی به ئے جنون هره چپنه تار په تار

کړی سیالی شاهین سره کارغه تور د صحرا

خومره په تندئی مزاج بدلیری د روزگار

خور شو د افلاکو پہ وسعت چہ آشفته شو

مونیر لہ ناپوہئی کنٹرلو یو موتے غبار

دے د صباہی فتنے لہ خوفہ ہیبت ہسے

نن دی پہ رپا چینے، باغونہ! کوهسار

اوس ہغہ جہان دے، اے بادارہ، ورائیدونکے

دے ئے چہ د ستا پہ سردارئی باندے مدار

ابلیس

(خپلو مشیرانو تہ)

دے زما پہ واک کبے دا د رنگ و بوئی جہان

زمکہ او سپورسٹی، نمر و پردہ پردہ، آسمان

کرمہ د یورپ د هر يو قام چہ کرمہ وینہ
او به ئے وینی خپله مشرقیان او مغربیان

تول به لیونی کړی، که پوهوؤ سے له مخرله او ویست
خه د کلیسا شیخان، او خه سیاستیان

جام و صراحی د دے. تهذیب خو د لبر مات کړی
دا چہ ئے نازکے شان شیشه کنړی نادان

ستن د مزدکی منطق ئے هیخ کنساره نه شی
پنجے د فطرت چہ کوم شلولے دے کړیوان

نه شی کوخه لب اشتراکیان ئے ویره ولے
دا خراب مغزن بے سره شوی پریشان

ویرہ کہ شہ ما سرہ دە، دە لہ ہغہ قامہ

لا چہ پہ خوړلن کښے ئے سپرغئی شته د ارمان

لا خودے امت کښے، راتہ ښکاری چہ خال خال شته

کږی اودس پہ اوښکو د سحر چہ ظالمان

پوئے دے، چہ خبر شوک پہ رازونود ایام دے

دا مزدکیت د صبا غم نه دے، اسلام دے

(۲)

پوهه یم چہ دا امت حامل د قرآن نه دے

دین دے سرسایه جمع کول، د مسلمان

پوهه یمه زه، چه د مشرق په توره شپه کښه

”ید بیضا، نه لری لستونږی کښه پیران

ویره شته لیکن د دغه وخت د تقاضو نه

شرع جاري نه شی، د نبی آخر زمان (ص)

تښتې سل کړته، د آئین د پیغمبر نه

دا ساقی ناموس د بنحو، هم جوړ کړی مردان

شته پیغام د مرګ پکښه، د هر ډول غلامی ته

نه پکښه فقیر، نه شوک فغفور او نه خاقان

پاک صفا دولت کاندې له هرې پلیمې

کږې امانت کړ، مال و دولت ته منعمان

زیات به انقلاب له دے، د فکر و عمل څه وی!

زسکه ده د خدائے، نه دی شاهان ئے مالکان

پتہ چہ دا آئین وی د عالم له ستر سکو، بنه دے

دا لا غنیمت، چہ بے یقین دے مسلمان

بنه دے چہ هغه، اَلْهَيَاتُو كَسْبِي وَي نَسْبِي

تل چہ د قرآن په تاویلاتو کسبے وی نَسْبِي

(۳)

مات ئے په تکبیر چہ شی جادو د شش جهات

رونړه مه شه شپه، د دے خائف د رب له ذات!

مہر ابن مریم شو، کہ ژوندے به ہمیشہ وی؟

دی صفات د حق حُنے جدا، کہ عین ذات؟

اے چہ به راحی، ترے نہ ناصر مسیح مراد دے؟

یا شوک مجدد، چہ د عیسیٰ لری صفات؟

تہی د قرآن چہ دی، حادث دی کہ قدیم دی؟

کومہ عقیدہ کسے دے، د دے امت، نجات؟

ولے، پہ دے دور کسے مسلمان لره بس نہ دی

دا، الھیاتو نہ تراشلی لات منات؟

داسے مشغول کرئی، چہ کردار تہ ئے پام نہ شی

کتہی پہ ”بساط د ژوند ئے“، تول چہ اوخوری مات

وی سومن غلام چه تر قیامتہ، دے کسے خیر دے

نورو له د پریردی دا جهان بے ثبات

شعر او تصوف د دہ د پارہ ہغہ بنہ دے

پتہ چه د دہ نہ تماشہ کبری د حیات

ویرہ، هر نفس د دے آست، د بیداری کرم

دے چه کار د دین ئے، احتساب د کائنات!

مست ئے تل ساتئی پہ ذکر او فکر د سحر کسے

لائے خانقاہی مزاج کبری پوخ، د دے نہ زیات

د سپين بزي ري بلوچ نصيحت خپل خوي ته

ستا د شي روزي خپله هوا د بيابان
بڼه تره بخارا ده، نه دپله د هندوستان

كوم خوا چه د زره وي د سيلاب غوندمه چليزه
دا كڅي زمونږ ده، هم مو هغه بيابان

لوه خيز خو غيرت دمه، په دمه چلنده دنيا كښي
تاج د دارا وركاندي درويش ته په يو آن

دغه پت دولت د يو كامل څڼي حاصل كړه
واي د بښيو نه چورولې شي كڅان

لاس کڻيے د افرادو تل تقدیر وی د قامونو

فرد وی د ملت د نصیب ستورے، درخشان

پاتے شو دولت د سیند د هغه مرجونرا نه

کوم چه د صحبت نه د ساحل نه ساقی حان

دین چه ترے نه لار شی، که آزادے هم ملت شی

داسے تجارت کڻيے مسلمان لره دے زیان

بیا د تن او روح جگره پيسنه ده دنيا ته

بیا تهذيب را اوپارول خپل حناوران

کږی تکیه ابلیس د د یورپ په مشینونو

خدائے لری باور پبه پا مردئی د مسلمان

شوڪ وٺيلے نه شي حه تقدير دے د قاسونو؟

پوٽے به شي مؤمن! كه فراست لري، آسان

غواړه د اخلاص عمل له تيرو مشرانو

بويه گدايان كه چرے اونمانجی شاهان

تصوير او تصويرگر

تصوير

اووټيل تصوير، چه اے هوښياره تصويرگره

زه راپيدا شوے يمہ ستا له بسنه هنره

فکر او کرہ خان سرہ، دا شہ بے انصافی دہ
 اوسے ہمیشہ چہ پت پنہان مے لہ نظرہ

تصویر کور

وی ستر کئے بلا خپلے، پہ ہر یو دیدہ ور
 دے جہان بینٹی کورہ، شہ او کپل پہ شرر
 سوز او تب و تاب او درد و غم دغہ نظر دے
 اے ناپوہہ بس کرہ تہ قانع شہ پہ خبر

تصویر

دے خبر، د عقل او د خرد، نساتوانی
 دے نظر، د زہ د پارہ ژوند، جاودانی

تک و تاز د دغه زمانے د دے لائق
 نہ دے، چہ ور واؤرولے شی، لن ترانی

تصویر کر

تہ مے شوے حرکنند د کمالاتو د هنرہ
 مہ شہ نا آمیدہ تہ لہ خیلہ نقش کرہ

غوارے کہ دیدن زما، نو بس دغه ئے شرط دے
 تہ خیلہ چہ نہ شے پوشیدہ لہ خیل نظرہ

د برزخ دنیا

(سرے خپل قبر تہ)

شہ شے دے؟ دکوم یو ”نن، صبا، دے قیامت؟

واہہ زبے خونے! شہ آشیا دے قیامت؟

قبر

ولے! تہ خبر نئے د سلو کالو سرہ؟

ہر یو سرک تہ پتہ تقاضا دے قیامت!

مرے

پتہ تقاضا چہ د کوم مرگ دہ، قیامت

زہ د ہغہ مرگ پہ جال کئیے نہ یم گرفتار

شوکہ زہ د سلو کالو مرے یم، خو یمیا ہم

نہ یم لہ دے تورے خاکی خونے نہ بیزار

روح کہ یمیا زما توک توک بدن وتہ رادرومی

نہ یم د دے داسے قیامت زہ خریدار

غیبی آواز

نہ د مار لہم برخہ دہ، نہ د دام، او دد
دے غلام قامونو تہ، فقط سرگہ د ابد

نہ شی پہہ شیلی د اسرافیل ژوندے کیدلے
تش چہ وو د روح نہ، پہ ژوند ہم د چا جسد

پس لہ سرگہ ژوند خو د آزادو خلقو حق دے
شو کہ دے منزل د هر ژوندی، غیبی د لحد

قبر

(خیل مری تہ)

آف ظالمہ! تہ خو جور پہ ژوند د چا غلام وے؟

پوہہ نہ ووم ولے، دہ زما خاؤرہ سوزناکہ

زیاتے شولے لا زما تیرے ستا لہ وجودہ

ستا وجود د زمکے د عزت پردہ کپہ چاکہ

لرے! د غلام لہ مری، سل کرتہ لرے!

لرے مے اسرافیلہ! جبرائیلہ! خدایہ پاکہ!

غیبی غرو

پہ لہزان کہ لہ قیامتہ دے نظام د ہست و ہبود

دی لہ دے ورائی بشکارہ، رازونہ د وجود

الوزی تور غر لکہ وریح، چہ زلزلہ شی

کیزی ترے پہ غرو کشے د تازہ چینو نمود

ہر نوی تعمیر لہ پکار پورہ تخریب دے

دے د ژوند د گرانو کشالو، پہ دے کشود

زمکه

آف! دا سداسی سرینہ، او دا جنگ د حیات!

خلاص به چرے 'ہم شی کشمکش د کائنات!

نشہ د خرد خپلو 'بتانو نہ نجات!

عام دے کہ عارف، ہغہ بندہ د لات منات!

خوار شو شہ آدم؟ چہ ئے لرل د حق صفات!

زرہ، نظر، تہ کران بیکاری د دے جہان ثبات!

شپہ د انسان ولے صبا کیری نہ ہیہات!

معزول شهنشاه

وی د مبارک هغه نیک سرغه، شهنشاه ته

کپل چه د شاهئی اسرارے، فاش په خپل ایشار

شاه، د خاورو بت دے د فرنگ په درمسال کښی

زره چه د باسپر اوغواړی، کړی به ئے تار تار

دا دے مونیر سربانو ته افیم کله په کښی مشک دی

جوړ کړه د فرنگ ساحره! مونیر ته بل بادار!

ن دوزخی مناجات

دے زور درمسال کئیے مطلبیان دی بامبران
 کله چہ بتانو نہ خفہ شی، خدائے کری یاد

دی همه بے سودہ، کہ پوجا ده کہ نمونچونہ
 برخہ د خزارانو ہم هغه ژرا فریاد

خو کہ ئے مانڑئی رمی آسمان ته په لورتیا کئیے
 بنار ئے دے هر یو په ویرائی باندے آباد

کوره د ترنیزے د تقدیر کردش خو کوره
 دے پرویز خروبه، سینہ سورے دے فرهاد

دغہ سیاست، علم، حکمت، کہ تجارت دے

خہ چہ دی، دا فکر د شاہانو کپل ایجاد!

شکر، لویہ خدایہ! چہ دا خائے لہ تا وو دک، خو

دے د سوداگرو د یورپ خنے آزاد

مستورں مرحوم

نمر، سپورمئی او ستوری د آسمان لکہ د دود

چازده چہ عدم دغہ عالم دے کہ وجود

خیال د چول منزل، ده افسانہ او یا جادو دے

خکہ چہ ژوندون خو بس یوزغل دے بے مقصود

آه د زمانے د لاسہ پاتے باقی نہ شو
شان د کمالاتو د احمد او د محمود

مرکبے ناخوابی یو د هنر علم زوال وو
هغه د کاروان بے بها مال چہ وو مسعود!

ژارم د دے خالقو بے دردی مے ژروینه
دا چہ د سحر د چرک ژرا کینری سرود

مہ وایہ علاج د یار د غم کیری پہ صبر
مہ وایہ پہ صبر دے د مرکب د راز کشود

زره چہ وی پہ مینے کینے صابر، زیات وی له سنگه
ده تر صبره لار د محبت نه زر فرسنگه

مہ پیتہ چہ عمر، تبتیلونکی بلا، تہ دہ

شوگ لہ دے خبر چہ دا نیرنگ و سیمیا تہ دہ

شوگ چہ شو د خاورو نہ پیدا خاورو کینے پتا شو

دا ہنگامی پتہ دہ؟ کہ تل دہ فنا؟ تہ دہ؟

کرد و تہ د لار د جمال ذوق ور کپے شوے

عقل بنودے نہ شی چہ د دے مدعا تہ دہ

زرہ نظر اعجاز دواہ د دغہ آب و کل دی؟

او کہ نہ، نو وایہ د انسان انتہا تہ دہ

روح د دے جہان خو لا اِلَہَ اِلَّا هُوَ دے

بیا مسیح او سیخ او د صلیب ماجرا تہ دہ؟

چا اُخنے قصاص د تمنا د مرگی غوارم
 شوک دے کنهگار، او بیا د دے خون بها شه ده؟

غم مہ کپه چه بند کسبے د جهان کورنتار یمه
 مات به جادوگان کاندی زه هغه زره لرمه

وی خودی ژوندی چه، مرگ مقام دے د حیات
 عشق ورکوی مرگ ته امتحان د خپل ثبات

وی خودی ژوندی چه، نوستا سیند دے بے پایانه
 ستا په بیلتانه کسبے موج مضطر د نیل د فرات

مړه که وی خودی، ته ئے د باد په مخکسبے خلی
 ژوند که د خودی وی، ته ئے سیر د موجودات

چرے کہ نظر د یو بریہنا نہ ہم محروم وی
دوہ لکھ جلوے ئے تلافی شی د مافات

برہ د افلاکوں، د مومن بندہ مقام دے
زمکے نہ وی تہول تر ثریا، لات و منات

دہ حریم د ذات ئے، تہول عمری ابدی جالہ
خاورے د لحد او نہ جلوے دی د صفات

شی ”خان پیژندونکی“، چہ بھر لہ دے خاکدان
مات بہ کپری جادو د نمر او ستورو د آسمان

غیبی آواز

غیر راجی له عرشه په سحر کښه هسه شان

ورک ورځنه څرنگه جوهر شو د ادراک

آوایه نشتر د تحقیق څرنگه پخ شو

اوس کولې نه شه چه د ستورو څگر چاک

حق د خلافت دے د ظاهر هم د باطن دے

شه به لمبه وینځه شی د خص او د خاشاک

ولې د محکوم نه دی دانمر، سپورښی او ستوری

ستا له نظرونو ولې نه رپی افلاک

شو کہ لا رکونو کسے دہ، ستا وینہ روانہ

نہ تاؤدہ افکار، نہ اندینہ کسے ئے بیباک

وی پکسے رنرا، خو جہان بینہ نہ وی چرے

سترکہ، چہ نظر ئے پہ ککئی کسے نہ وی پاک

تہ شولہ لاپہ آئینہ ستاد ضمیر

اے چہ تہ وژلے ئے سلطان، ملا، کہ پیر

رباعیات

(۱)

شاخ چہ د امید دے کوم زما، شہ ئے اثر دے

ستا د تقدیر ما لرہ اووایہ شہ خبر دے

نن د سکل کائی دہ پرانستو وتہ محتاجہ

ستا د صبانی سحر پہ باد ولے نظر دے

ورکپه فراغت ورتہ د کار نہ د جهان

خلاص چہ شی غریب د هر نفس له امتحان

زور شو نوے فکرے دماغ ته نه پریوزی

نوی کنناہ راوړی اوس له کوم حایه شیطان

بل ډول عالم دغه د شام او د سحر کپه

دا جهان د اوچے د لمدے زیر او زیر کپه

ستا دغه خدائی د اوسی تل له داغه پاکه

ته مے د دے بے ذوقه سجدو نه الحذر کپه

(۲)

کاندی غریبی سرہ حسد مے امیری

حک کہ چہ زما ده غیرت مندہ فقیری

تبتہ له دے فقر و درویشیٰ خنے، چہ هغے

زده کپہ مسلمان ته سر تبتی او سر کوزی

دے د دے خرد تنگ لہمی نہ مے فریاد

بیاد دغے ڀیرے تجلیٰ نہ مے فریاد

ککوره چہ نظر کول و غیر و ته ئے خوبن دی

بس د دے نظر د کافرئ نہ مے فریاد

شیخ تہ د حرم، دا ہسے اووئیل اقبال

شو ک وو چہ مجراب د جماعت لاندے اودہ شو؟

دا راغله ندا د جماعت له دیوالونو

شو ک د فیرنگی بہ در مسال کینے ورک شو، حہ شو؟

یتخے ہنگامے مو پخوانئی شوے د آرزو

ویند د مسلم چہ یخہ شوے پہ ہر سو

دغہ لادینی مے مبارک شہ د بتانو

ٹکہ چہ نن سر دے زما اور د اللہ ہو

کاندی د نمون خبرے پیر پہ زره اثر
 وی نظرے تیز، رونہ سینہ، زخمی حکر
 چا ته به دیدار د هغه حرنکه نصیب شی
 حکه چه محفل ته هغه کم راحی اکثر

بنکاری دا د دے نه، چه تمیز د گل او خار کا
 اوگوره نسیم ته د سحر، روشن ضمیر وی
 چا وے چه د گل په حفاظت به بریالی شی
 هغه شو اغزی، که چرے خوئی ئے د حریر وی

مہ یادوہ ما وتہ فراق او آشنائی

حککہ چہ د ژوند دے حقیقت خود نمائی

زیان پکسے د سیند شتہ دے، نہ زیان د مرغلرے

شی د مرغلرے چہ لہ سیندہ جدائی

ولے ستا پہ سیند کسے طوفان نشتہ، طوفان نہ ءے؟

ولے د خودئی پہ حقلہ تہ مسلمان نہ ءے؟

ستا دا د تقدیر نہ د یزدان کله عبث ده

ولے؟ وایہ تہ خپله تقدیر د یزدان نہ ءے؟

او گوری خرد کہ بنہ، د خپل زړہ د نگاه نہ
 دا جهان روښانه دے د نور د لا الہ نہ
 بس، سحر ماہنام ترے پیدا کیوی، یو کردش دے
 شوک کہ درتہ گوری د رنہا د مہر و ماہ نہ

کلہ تہ د سیند پہ نم راپورتہ شہہ ښکارہ شہہ
 کلہ د دریاب پہ زړہ کښیے ورک لکہ چپہ شہہ
 تیر شہہ د ساحل نہ د دریاب ہم کلہ کلہ
 لا د د خودئی مقام ښکارہ کپہ یو پہ دوہ شہہ

د اخوندزاده ضیغم لولابی کشمیری بیاض

(۱)

آب د چینو ستا، په رپا سر، لکه سیماب

ستا په فضاگانو کښی مارغان همه بے تاب

اے وادئی لولاب

ډک له شور چه نه وی که منبر وی که سحراب

دین به د مومن د پاره مرگ وی او یا خواب

اے وادئی لولاب

بے سازه نغمے چرتہ، جلیسا چہ کپری خُگر

مست چہ وی تارونہ نو بے کارہ وی مضراب

اے وادی لولاب

تش دے د مُلا نظر، د نُور د فراست نہ

بے تاوہ د صوفی د میخانے دی مٹے ناب

اے وادی لولاب

زرونہ راہیدار چہ پہ فریاد ئے د سحر شی

دے قام کینے پخوا نہ دے درویش ہسے نایاب

اے وادی لولاب

(۲)

سخت لہ مرگہ، مرگہ دے غلاسی چہ ئے دے نام

اوپیژنی دریغہ، د بادار مکر غلام؟

شرع د شاہئی کئیے د احکامو جدت سکوره

شور د شپیلئی بند، خوند د محشر کنپری حرام

اے پہ غلاسی کئیے د چہ روح مضمحل شوے

بے سوزہ سینہ کئیے د خودئی موسہ مقام

(۳)

ن سکوره مجبور دے، ہم محکوم او ہم فقیر

خلقو چہ کمانرہ کمکے ایران، ہغہ کشمیر

سوے آہ را اوئی د افلاکو د سینے

مرد حق چه دار شی له سلطان او له امیر

اوروی قصه د زمانے د بے دردیو

کور د غر لمن کنیے، د زارۂ دھقان زھیر

آہ دا شریف قام، خاربه لاسونده، تر، دماغه

خدایه ”خناہ نیوونکیه“، قیامت ولے کپی تاخیر؟

(۴)

گرمه د محکومو قامو وینه چه کوم آن شی

اورپی د رنگ و بوئی ثلور کنجه جهان

پاک شی د انسان ضمیر د ظن او له تخمینہ

هره لار، رنرا ورته دیوه کپری د ارمان

عشق ئے بے د تار او بے د مستی شی کندهلے

نه چه شی له عقله، هغه زور خیره کړیوان

پرله بسے خوری چه کذارونه آخر مات شی

بت د شاهی، کتبه زره، په مخ آئینه شان

(۵)

شوکت د باز بکاریری په الوت کبیره د تنزری

تنزری، که دا باز دے، شو صیاد ورته حیران

پیدا دی چپاؤونہ پہ افکارو د ہر قام کسبے

مشرق کسبے نن قیامت دے د ”صبا، بنہ نمایان

غوبنتنو د فطرت نہ شو مجبور، جوڑے قیامت کپرو

شپیلٹی د اسرافیل تہ چہ کوم مرے وو نکران

(۶)

رندانو تہ معلوم دی د صوفی تبول کمالات

ہر شو کہ د دوی خپل مشہور نہ دی کرامات

خپل نفس لرل پہ واک کسبے او نعرہ د اناالحق

آزاد چہ وی سالک نو دا ئے کل دی مقامات

مچکوم چہ وی سالک نو دے ہم دا ئے ”ہمہ اوست“،

ہم مہے، او ہم قبر او ہم مرگک د مفاجات

(۷)

را او حہ لہ خانقاہ اختیار کرہ رسم شبیری

دا فکر د خانقاہ خو دے یو غم او دلگیری

حی بوئی د رہائشی د ستا د دین او د ادب نہ

ہم دا د مہہ کیندونکو امتونو دہ، پیری

جلوہ داسے لیمو کبھے، د شاہی د شیطینو

د بیکار پہ زرہ کبھے شوق د بیکار کیدو کاندی جاری

حہ تیر شول، بے پروا مے د نوا د صبا ئی نہ

چا اولوتلے تورے مستے ستر کے کشمیری

(۸)

تا، خیر دے کہ دا یود وینے ٹاٹکے دے کتھلے

دا زرہ دے د سہری فقط، یوہ جذبہ بلندہ

خوبش نہ دے د ہغہ، د سپورہئی ستورو دا چلند

زرہ خپلہ د ماہنام او د سجر دے، نقش بندہ

ضمیر د کوہ و خاورو کہیے چہ اور د چنار شتہ دے

کیدے نہ شی چہ یخہ شی غہ خاورہ ارجمندہ

شوه بیرته په چمن کښې چه د گل کتابخانه

پکار د ملا هیخ نه شو یسا علم کتابی

هوا د پسرلو د متانت ده لږزونکې

لامن پورے په غزل کړلو بوډا اندرابی

ریدی ”اورختی“ داسے وینا اوکړله په جهر

چه زه یمه رازونو ته د روح، بے حجابی

مرکی ته هر هغه چه عمری خوب، د لحد وائی

پنهانه په تعبیر کښې د هغه ده، خرابی

ژوندون د ورځو شپو، دے سلسلے ته وايه نه شی

که پوهه ئے ژوندون نه دے مستی او نیم خوابی

ژندون خو په خپل اور کښے سوزیدل دی نور شه نه دی

که پوئے شوے په دے راز، د خوشحالو ده چابی

سپرغے که د حاصله کړو د خپل زرگی له اوره

ستا لاندے تر قدم به دا فلک شی آفتابی

(۱۰)

پلے سختے د آزادو، لکه کلکے پلے د کانږی

پلے نرمے د غلام، لکه دا نرم رگ د تاک

زړه مړ او مرغړن او ناامید د محکومانو

ژوندی وی د آزادو زړه پر سوز او طربناک

دولت وی د آزادو، زړه روښان او نفس کرم

دولت وی د محکومو فقط یو لیمه نم ناک

محکوم وی د اخلاص او د مروت نه بیګانه

هر څو که د منطق په دلائلو وی چالاک

ممکن نه ده محکوم به چرې سیال شی د آزادو

هغه ئی یو غلام، او دے بدار دے د افلاک

عارف دے، کہ عاسی، تہول لہ خودئی دی بیگانہ

شوک اوشائی چہ دا دے جماعت کہ میخانہ

دا راز لہ سونیر پتہ کرے ہغہ میر د واعظانو

حرم دے خیل چراغ بانڈے پچیلہ پروانہ

جادو د بے خبرئی دے، کافری کہ دینداری دہ

د شیخ او برہمن حدیث، جادو او انسانہ

خاوندہ پہ نصیب دے وطن، ہغہ درویش کرے

چہ وی پہ فقیرئی کشے ئے انداز، کلیمانہ

تر کومه به هغه د زمانے له سترکو پټ وی

د 'ولر، د اوبو کُهر همه دی یکدانه

(۱۲)

د زور نه، د عمل ئے په بل ډول دے جهان

ژوندو قامونو ډیرے معرکے کړی په ثمان

باطل د نجومی دا د صبا د حال وئیل دی

راپریوتل چه کوم وؤ زاړه ستوری د آسمان

تر دے حله ضمیر د دے جهان دے اور اخستے

چیو نه د درياب شولو پيدا ستوری روښان

دا زمکه يو ساعت د زلزلو نه اوزگاريري
 باريک اشارتونه د فطرت دي نمايان
 چينې د هماله به ترکومه راخوټکيږي
 دے فکر کښي، په غاړه د 'ولر، خضر، حيران

(۱۳)

ده نخبه د ژوندو قامونو، دا په زمانه کښي
 چه هر سحر ماښام د دوئي بدليږي تقديرونه
 ژوندون چه دے د دوئي کمال د صدق و پيرزويني
 فطرت هم کړي معاف د هغو واړه تقصیرونه

وی شان دقاندر ئے، پہ جلال کبیرے سکندر، وی

ہم دغہ امتونہ دی او پنکلی شمشیرونہ

چہ حان اوپہرئی خودی جمال ہم ئے جلال دے

کتاب دے ہم دغہ، نور ئے ہمہ دی تفسیرونہ

منکر خو د اختر لہ شانہ، زہ نہ یم خو بیا ہم

د خدا ئے پہ در قبول وی د آزادو تکبیرونہ

حکیم زما د راز نہ د سندرو ثجہ خبر دے

د عقل نہ اوچت د لیونو دی تدبیرونہ

دا شه کافرانه کوټے، د ژوند قماربازی

پټے ساز د زمانے سره، له ځوانه ناستازی

نن زړه د جديک نشته د حرم په مدرسه کښه

او نه هغه نظر، د غزالي او د رازی

په حکم د فطرت چه لوټے مفتی دے د ازله

په دین کښه د چټی ده حرامه شهبازی

هم هغه ازلی فقیه جره شاهین ته اووے

الوت د ټپه آسمان لره، له زمکے ناستازی

دا زہ یم چہ د جہر لہ وینا مے توبہ نئہ کرہ
 لہ دے ویرے، چہ او بہ شی سلطان تہ غمازی
 لاسو کینے زمونبرہ سمرقند نئہ بخارا شتہ
 دعا د فقیر اووایی پہ ترک شیرازی

(۱۵)

د مغرب ضمیر تاجر دے، د مشرق راہبانہ
 ہلتہ وخت پہ وخت بدلییری، دلتہ یو شان زمانہ
 د دریاب پہ غارہ خضر راتہ وے محرمانہ
 سکندر، کہ قلندر دے، لارے دہ ساحرانہ

دا خدایان د خانقاہ مے سخت دشمن کنپری یریری

چہ فریاد مے ورتہ نہ کپری درے ورے آستانہ

د غلام د علم و پوہے دغہ راز خو راخر کند دے

کہ دہ زمکہ تنگہ تہ پرے؟ فضا شتہ بے کرانہ

چہ دا خپل خان تیروستل دی او کہ خدا ئے سرہ تکی دہ

مسلمان چہ عمل پریشو د تقدیر پہ بہانہ

بناخ دکل، بنکاری پہ دے اوژرولو، چہ زہ قید شوم

د دا ہسے نغمہ خوان خو، درنہ نہ وہ آشیانہ

بیان تہ حہ حاجت دے، اے وطنہ د کلانو

تصویر زمونیر د سوی زخمی زرہ کنزہ لالہ

تقدیر خو نتیجہ دہ د اعمالو، نور حہ نہ دی

پیغام را کوی دا راتہ خدایان د ہمالہ

د ژمی پہ بادونو کبھے برینہ ئے دے بدن

ہنر ئے امیرانو تہ چہ ورکیرہ دوشالہ

دولت تہ د دنیا، چہ د وفا امید او نہ کرے

شتہ تیہنتہ طبیعت کبھے ئے پہ حیر د غزالہ

۲۷۵

(۱۷)

چا ته چه خودی نبودلی تن فراموشی ده

نن په دے غازی باندے حرام، زره پوشی ده

(۱۸)

کپره پیدا هم هغه اراده، سوز د حُکمر

توره که ئے غوارے، ست پیدا کپره د پدر

(۱۹)

زہ یو مسافر یم لبر خو وای وره فریاد

ستا سینہ کینے هم چه قیامتونه شی آباد

دا ده غوره پنگه، چه ژړا زما د غم ده

عام په جهان نشته دے دولت، د زړه ناباد

زه نیم کله من د زمانے د بده ذوقه

بیکاری مے محنت، ورته محنت چه د فرهاد

غیر د تربیز بل دے، چه له کتے اوریده شی

پوهه شه دا غیر خو د تربیز او د حکر دے

د سراجپور حیدری صدر اعظم حیدر آباد دکن په نوم

(د یوم اقبال په موقع د حضور نظام د

توشه خانے له خوا چه د صدر اعظم ماتحت

ده، د زرو روپو د چک د میلہستیا په

ډول د وصول کیدو په موقع)

حکم وو د خداے چه قلندر وته ئے ورکړے

دا پرویزی شان، چه د شاهي لری صفات

وے چه واخله کړه شاهنشاهی، په ښه تدبیر

ورکړه دے راتلونکی او ییا تلونکی ته ثبات

هسک به مے دا بار د امانت کړو په سر سترگو

هر تراخه وی خلق کښے د درویش، لکه نبات

دا ئے قبول نہ کرے شو غیرت، زما د فقر

اووے چہ ہغہ، دا د خدائی مے دے ذکات

حسین احمد

لا خو پہ رموز د دین، عرب شہ خبر نہ دی

شہ د دیوبند حسین احمد، بوالعجیبی

غیر ئے پہ منبر کرو ”جوڑ ملت شی لہ وطنہ“،

پوئے پہ مقام نہ دے د محمد عربی (ص)

رسہ مصطفوی (ص) وتہ چہ دین خو بس ہغہ دے

او، کتہ نہ وی دا، نو دہ ہمہ بولہبی

حضرت انسان

د عقل او نظر ده په دنیا څه ارزانی

هیڅ پتیدے نه شی چه عالم دے نورانی

او کټ ګورے، دوسره د فطرت نړی پرده ده

بنکاری ترے مسکا د ملائکو پنهانی

زوی ته د آدم، د دید بلنه دا دنیا ده

ذوق ۛ د اظهار شته چه کوم څیز دے نهانی

دا زوے د آدم دے، چه د دټ، له وینو اوینکو

خدائے کرل په دنیا کښے دریا بونه طوفانی

دا دنیا د خاورو د چا کور دے، فلک شه زده

ستوری کسری د چا د شبستان ننگه بانی

زه مقصود د گل که یم، له ما به شه میوا وی

شه زما د نوو هنگامو به انتها وی

